

Ulusal Kurtuluş Ordusu, Kolombiya'da Barışın Tesisi ve Sürdürülebilirliği

The National Liberation Army, Peacebuilding and its Sustainability in Colombia

Onur AĞKAYA*

* Doç. Dr. Bilecik Şeyh Edebali
Üniversitesi, Bozüyük Meslek
Yüksekokulu, Dış Ticaret Bölümü,
Bilecik, Türkiye
e-posta: onur.agkaya@bilecik.edu.tr,
ORCID: 0000-0003-3044-5978

Geliş Tarihi / Submitted:
08.07.2024

Kabul Tarihi / Accepted:
15.11.2024

Öz

Kolombiya'daki iç savaş 60 yıldır süregitmektedir. Günümüz itibariyle savaşan gruplar arasında, Latin Amerika'nın aktif en eski gerilla örgütü *Ejército de Liberación Nacional* (ELN-Ulusal Kurtuluş Ordusu) bulunmaktadır. ELN, Kolombiya'daki birçok gerilla örgütünden farklılıklar arz eden bir oluşumdur. Bu çalışmada, öncelikli olarak ELN'nin, diğer örgütlerden farklılıklarının Kolombiya'da barış süreçlerini etkileyip etkilemeyeceği araştırma sorusuna yanıt aranmaktadır. Bu soruya yanıt verilebilmesi için, ELN'nin ortaya çıkışından bu yana tarihsel gelişimi, yapısı ve eylem repertuarı ele alınmakta ve Kolombiya'da barışın tesisine ve muhtemel geleceğine dair bir analiz sunulmaktadır. Araştırma sorusuna bağlı olarak, metodolojik olarak tarihsel-sosyolojik yorumlayıcı bir perspektifin benimsendiği çalışma, ELN ve Kolombiya örneklerini ele alarak Türkiye'de yapılan çatışma çözümü ve barış çalışmalarına katkı sağlamayı hedeflemektedir. Bu doğrultuda, yapılan analiz sonucunda, ELN'nin farklı bir yapı olduğu, bu örgütle müzakerelerin diğer gerilla örgütlerinden farklı bir şekilde daha kapsayıcı ajanda ve yaklaşımı gerektirdiği savunulmaktadır. Son olarak, çalışmada ELN'nin silah bırakmayı kabul etse bile Kolombiya'da barışın en azından kısa vadede ulaşılabılır ve sürdürülebilirlikten uzak olduğu öne sürülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ulusal Kurtuluş Ordusu, ELN, Kolombiya, Çatışma Çözümü, Barış Tesisi

Abstract

The Colombian civil war has been going on for 60 years. Currently, one of the key warring factions is the *Ejército de Liberación Nacional* (ELN - National Liberation Army), recognized as the oldest active guerrilla organization in Latin America. The ELN is a formation that differs from other guerrilla organizations in Colombia. The study primarily seeks to answer the research question of "Will the ELN's differences from other organizations affect the peace processes in Colombia?". The study examines the ELN's historical development, structure, and action repertoire since its emergence, presenting an analysis of peacebuilding in Colombia and its future. Following the research question and adopting a historical-sociological interpretative perspective as methodology, the study aims to contribute to conflict resolution and peace studies in Türkiye by examining the examples of the ELN and Colombia. This study contends that the ELN has a distinctive structure; accordingly, negotiations with this organization should be handled with a more comprehensive agenda and approach than those of other guerrilla organizations in Colombia. Lastly, the study argues that even if the ELN agrees to disarmament, peace in Colombia is far from achievable and sustainable, at least in the short term.

Keywords: National Liberation Army, ELN, Colombia, Conflict Resolution, Peacebuilding

Extended Summary

This study examines the historical development, structure, and actions of the *Ejército de Liberación Nacional* (ELN - National Liberation Army), one of the most critical non-state actors fighting in the 60-year-long Colombian civil war since 1964. The study's central research question is, "Will the ELN's differences from other organizations affect the peace processes in Colombia?". The subsidiary research questions are "What essential features of the ELN differ the organization from the *Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia* (FARC - Revolutionary Armed Forces of Colombia)?" and "How ELN's differences from other organizations might affect the peace process in Colombia?". The study's essential conclusion is that the ELN maintains a thoroughly different and heterogeneous structure than the FARC, which signed peace treaties with the central government in Colombia in 2016. Therefore, the ELN's demands will reach a broader level than the FARC's, be more class- and community-oriented, and even be inconsistent sometimes. Accordingly, the study adopts a historical-interpretive perspective.

The first and second sections of the study demonstrate that the ELN has produced an ideological doctrine blended with an immature Marxism and Catholic theology since its establishment; however, the organization has failed to engage with either the rural or urban communities whose rights it claims to defend. In a related manner, the ELN has periodically expanded the territories where it exerts power and maintains its existence through criminal activities, ranging from kidnapping and extortion for ransom to drug trafficking in order to finance itself. This situation has impaired Colombian society's tolerance and lessened its acceptance, making it more difficult and limited for the organization. This negative image of the ELN is a highly challenging factor in the short and medium terms when viewed from the perspective of peacebuilding and its sustainability in Colombia.

On the other hand, the ELN's policies towards ceasefire and peacebuilding have been shaped in tandem with the organization's financial resources and military capacity. The organization avoided negotiations or displayed an ambivalent attitude when its activities increased, particularly in the mid-1990s. In this context, the third section of the study analyzes the "federal structure" of the ELN, which indicates its fronts' autonomous policy determination and actions as a severe problem in establishing and sustaining peace in Colombia. As mentioned in the second and third sections, while the central command of the ELN continues negotiations, numerous fronts have been carrying out terrorist activities. This configuration bolsters the argument that even if the organization comes to the terms for laying down its arms, a significant number of militants will continue to combat in arms or join other criminal organizations.

Abductions are among the most resentful and traumatic actions of the ELN in the eyes of Colombian society. Negotiations between the ELN and governments have been constantly interrupted due to the ongoing kidnapping operations. Even in 2023, the ELN abducted many people for ransom and tried to legitimize these actions by claiming its need for resources. The ELN's image is highly negative compared to the FARC's, and this issue will require tremendous efforts following a probable agreement between the central government and the organization. Besides, along with the prevalent perception of the ELN as a "terrorist organization" by large segments of Colombian society, the reliability of the state's capacity is also seriously questioned. Along with the circumstances faced by current and former soldiers and their families (who have been victims of the civil war), the polarized structure of the society presents significant challenges to building and maintaining peace in Colombia. This issue is central to current politics and is also a focus for the rising nationalist political groups.

As an outcome of the analysis, this study concludes that the ELN's differences from other guerrilla organizations in Colombia will negatively affect the peace processes.

Despite these negative aspects, the determination of the Petro government and its willingness to learn from the lessons of previous negotiations stand out as essential elements for the establishment and sustainability of peace in Colombia. From the ELN's perspective, on the other hand, the organization has realized that the armed struggle it has been carrying out for more than 60 years will not suffice to acquire power. Additionally, neo-paramilitary groups have been enormously threatening the ELN's resources and the regions it controls. It is fair to argue that these elements have enabled the ELN to take the necessary steps for a permanent ceasefire and peace.

Peacebuilding and its sustainability in Colombia continue to be the subject of academic studies. The ELN example is a prominent subject, and it needs further scrutinizing. This study is a limited attempt since it covers a historical period of 60 years or even longer and barely provides an introductory analysis. More studies on peacebuilding in Colombia, which will take the ELN to the center, are needed. Despite its limitations, this study will contribute to the academic literature and policymakers in Türkiye and other regions where conflict continues. In this context, the primary recommendation of this study is to examine the structures of the ELN and other conflict actors and their effects on a regional scale as much as possible.

Giriş

Kolombiya, 20. yüzyıldan bu yana iç çatışmalardan en çok etkilenen ülkelerden biridir. Ülkedeki en büyük gerilla grubu *Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia* (FARC - Kolombiya Devrimci Silahlı Güçleri) ve Kolombiya devleti arasında 2016'da imzalanan barış anlaşmaları, ülkede altmış yıldır süren iç savaşın bitirilmesi adına çok önemli bir adım olarak görülmektedir. Ancak, Kolombiya'da devletin kapasitesinin sınırlılığı; barış karşıtı hükümetlerin isteksizlikleri; barış anlaşmalarının uygulanmasının zorluğu ve maliyetinin büyüklüğü; devlete karşı özellikle kırsal bölgelerdeki güvensizlik; şiddet eylemlerinin sürmesi; suç örgütleri ve silah bırakmayan gerilla gruplarının aralarında olduğu savaşın bitmesini istemeyen devlet-dışı silahlı aktörlerin eylemlerini sürdürmesi gibi etkenler, Kolombiya'da, barışın tesisini ve sürdürülebilirliğini sorgulanır hâle getirmiştir.¹

Kolombiya'da, çatışmanın çözümünün önündeki en önemli engellerden biri, 2024 itibarıyla tahminen 4.000-5.000 kadar üyesiyle eylemlerini sürdüren ve Latin Amerika'da aktif durumdaki en eski gerilla örgütü *Ejército de Liberación Nacional*'dir (ELN - Ulusal Kurtuluş Ordusu). 1964'te FARC'la eş zamanlı kurulan ELN, doğrudan terör eylemleri ve uyuşturucu ticareti gibi kriminal faaliyetlerle özdeşleştirilmiş ve Kolombiya, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) (1997), Kanada (2003) gibi devletler ve Avrupa Birliği (AB) gibi uluslararası oluşumların terörist örgütler listesine girmiştir.² Buna rağmen, 2022'de başkanlık

1 Francisco Gutiérrez Sanín, “¿Estados fallidos o conceptos fallidos? La clasificación de las fallas estatales y sus problemas”, *Revista de Estudios Sociales*, 37, 2010, s. 87-104; Gwen Burnyeat, “Peace Pedagogy and Interpretative Frameworks of Distrust: State-Society Relations in the Colombian Peace Process”, *Bulletin of Latin American Research*, 39: 1, 2019, s. 37-52; Onur Ağkaya, “Kolombiya: İki Yüzyıla Yayılan Çatışma ve Çözüm Süreci”, Gökrem Tanrıverdi Şeyşane (ed.), *Silahlı Çatışmaların Çözümü Mümkün mü? Dünyadan Örneklerle Barış Süreçleri*, Siyasal Kitabevi, Ankara, 163-192.

2 “NATIONAL LIBERATION ARMY (ELN)”, *Director of National Intelligence-DNI*, https://www.dni.gov/ncet/ftos/el_n_fto.html, erişim 04.06.2024; “Currently Listed Entities”, *Public Safety Canada*, <https://www.publicsafety.gc.ca/cnt/ntml-scrnt/cntr-trrrsm/lstd-ntts/crrnt-lstd-ntts-en.aspx>, erişim 22.06.2024; “Council Decision 2019/1341, 9.8.2019”, *Official Journal of the European Union*, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/HTML/?uri=CELEX:32019D1341&from=en>, erişim 08.06.2024.

görevine başlayan ve eski bir gerilla örgütü üyesi olan Gustavo Petro hükümetiyle ELN arasında ateşkes anlaşması imzalanmış ve barış müzakereleri başlamıştır.

ELN’nin repertuarında, kolluk kuvvetlerini ve sivilleri hedef alan terör saldırıları; uyuşturucu, maden ve petrol kaçakçılığı; insan kaçırma ve işkence; toplu katliamlar gibi eylemler bulunmaktadır.³ Kolombiya’daki barış süreci ve FARC, Türkiye’de ve Türkçe yapılan çalışmalara konu olurken⁴ ELN’ye yönelik çalışmalarda ve literatürde boş bir alan belirlemektedir. Bu çalışmada, öncelikli olarak ELN’nin, diğer örgütlerden farklılıklarının Kolombiya’da barış süreçlerini etkileyip etkilemeyeceği araştırma sorusuna yanıt aranmaktadır. Ayrıca, bu temel araştırma sorusuna ek olarak, Kolombiya’daki en büyük gerilla örgütü olan ve 2016’da merkezî hükümetle barış anlaşmaları imzalayan FARC örneğini göz önünde bulundurarak “ELN’yi, FARC’tan ayıran temel yapısal ve doktrinsel özellikleri nelerdir?” ve “ELN’nin diğer gerilla örgütlerinden farklılıkları, Kolombiya’da barış sürecini nasıl etkileyecektir?” soruları formüle edilmektedir. Buradan hareketle, bu çalışma, ELN’nin tarihçesini, yapısını ve eylemlerini incelemekte ve böylece, Kolombiya’da barışın tesisi ve sürdürülebilirliğine dair analizlere bir katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Çalışmada, temel ve ikincil araştırma sorularına, örgütün tarihsel gelişimine ve eylemlerine bakılarak bir yanıt bulunabileceği düşünülmektedir. Bu doğrultuda, çalışmada metodolojik olarak tarihsel-sosyolojik yorumlayıcı bir perspektif benimsenmekte ve öncelik, mümkün mertebede örgütün doğduğu ve eylemlerini sürdürdüğü Kolombiya’da en çok kullanılan dil olan İspanyolca kaynaklara verilmektedir.

İlk kısımda, ELN’nin kuruluşundan ilk barış müzakere girişimlerinin başladığı 1990’lara dek tarihsel gelişimi incelenmektedir. İkinci kısımda, 1990’lardan 2024’e kadar Kolombiya’daki barış tesisi denemeleri ve ELN’nin politikaları ele alınmaktadır. Çalışmanın son bölümünde ise ELN’nin yapısı ve eylem repertuarı⁵ detaylı olarak incelenmekte, bağlantılı biçimde, Kolombiya’da barış tesisi ve geleceğine dair muhtemel durumlar sunularak çalışma sonlandırılmaktadır.

3 CNMH (Centro Nacional de Memoria Histórica), *¡Basta Ya! Colombia: Memorias de Guerra y Dignidad*, Imprenta Nacional de Colombia, Bogotá, 2013, s. 48, 84, 99, 101-102, 170; Dario Villamizar, *Las Guerrillas en Colombia: Una Historia desde los Orígenes hasta los Confines*, Debate, Bogotá, 2017, s. 556-572; Dario Villamizar, “Colombia: 70 Years of Guerrilla Warfare”, Dirk Kruijt, Eduardo Rey Tristán ve Alberto Martín Álvarez (ed.), *Latin American Guerrilla Movements: Origins, Evolution, Outcomes*, Routledge, New York, 2020, s. 178.

4 Hakan Çalışır, Kolombiya-Farc Barış Süreci: Bir Çatışma Analizi, *Yüksek Lisans Tezi*, Selçuk Üniversitesi, Konya, 2019; Sertan Çınar ve Ramazan Günlü, “Kolombiya’da Barış Anlaşması ve Askerileşme”, *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 4: 2, 2019, s. 289-301; Emin Arslan, Terörle Mücadele Bağlamında Barış Anlaşması ve Askeri Güç Kullanımı Çözümleri Analizi: FARC-LTTE Örnekleri, *Yüksek Lisans Tezi*, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Gaziantep, 2021; E. Nur Sezek ve Ceren Uysal Oğuz, “Bir Çatışmanın Analizi ve Müzakere Süreci: Kolombiya’da FARC Örneği”, *Barış Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi*, 9: 1, 2021, s. 185-211; Ceren Uysal Oğuz ve E. Nur Sezek, “İç Çatışma Sonrası Kolombiya’da Barış İnşası Süreci”, *Gazi Akademik Bakış*, 15:29, 2021, s. 337-358; Başar Baysal, “Kolombiya-FARC Barış Görüşmelerinde Katılımcılığın Rolü: Kadınlar, Kurbanlar ve Ordu”, *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 18:41, 2022, s. 109-135; Başar Baysal ve E. Nur Sezek, “Kolombiya-FARC Barış Sürecinin Uygulanması: Sorunlar ve Riskler”, *Türkiye Siyaset Bilimi Dergisi*, 5:1, 2022, s. 35-48.

5 “Eylem repertuarı” kavramı, Charles Tilly tarafından ilk kez 1977’de “göreceli olarak belirli seçimler doğrultusunda öğrenilen, paylaşılan ve eyleme konulan sınırlı rutinler bütünlüğü” olarak tanımlanmıştır. Tilly, sonraki çalışmalarında, repertuar kavramını, diğer politik eylem yolları tükendiğinde, terörizmi de içeren şiddet eylemlerini de kapsayacak şekilde genişletmiştir. Nitekim, ELN, FARC ile kıyaslandığında temsil ettiğini iddia ettiği taban tarafından daha az benimsenmiş ve eylemleri şiddeti önceleyen bir yapı olsa da bu çalışmada eylem repertuarı kavramının kullanılması, örgütün dönemsel olarak salt şiddet dışındaki diğer araçlara başvurusunu da hatırlatması açısından önem teşkil etmektedir. Bkz. Charles Tilly, “Contentious Repertoires in Great Britain, 1758-1834”, Mark Traugott (ed.), *Repertoires and Cycles of Collective Action*, Duke University Press, Durham, 1995, s. 26; Charles Tilly, *The Politics of Collective Violence*, Cambridge University Press, Cambridge, 2003, s. 237.

1. *Ejército de Liberación Nacional*'in 1990'a Kadarki Süreçteki Gelişimi

Kolombiya'da iç savaşın kökenleri, bazı gözlemcilere göre 1800'lerin ortalarına kadar uzanmaktadır.⁶ Ancak, günümüzde dahi süren çatışmanın, temelde, merkezî devletin, 1950'lerin başından itibaren *campesino* olarak anılan, kırsal bölgelerde yaşayan ve toprağa bağlı nüfusları "kirli savaş" taktikleriyle hedef almasından itibaren gelişen süreç olduğu daha tutarlı bir yaklaşımdır.⁷

1946'dan itibaren *Partido Conservador Colombiano*'nun (Kolombiya Muhafazakâr Partisi) kontrolünde bulunan Kolombiya ulusal ordusu; 1950'lerin sonlarından itibaren *Partido Comunista de Colombia* (PCCo - Kolombiya Komünist Partisi) kontrolünde bulunan bölgelere, katliam niteliğinde saldırılar düzenlenmiştir.⁸ Tolima Eyaleti'ndeki 1962 tarihli askerî operasyonların akabinde, PCCo'nun "güney cephesi" olarak anılan oluşum, Kolombiya'daki en büyük gerilla örgütüne dönüşecek olan FARC'ı kurmuştur.⁹ Öte yandan, ülkedeki toplumsal ve politik atmosfer ve *Frente Nacional*'in (Ulusal Cephe)¹⁰ sürdürdüğü şiddet seferberliği, sol tabanlı birçok fikir ve örgütlenmenin "devrim" arayışını tetiklemiştir. Bunlar arasında, 1960'ların başlarından itibaren Küba'da gördükleri eğitim sırasında radikalleşen ve devrimci mücadelenin başarısından etkilenen, Fabio Vásquez Castaño ve başka Kolombiyalılar da bulunmaktaydı. Nitekim, Castaño ve arkadaşları¹¹, 1964'te Kolombiya'nın doğusundaki Santander Eyaleti kırsalında gerilla yapılanmasına girişmiş ve *Ejército de Liberación Nacional*'i (ELN - Ulusal Kurtuluş Ordusu) kurarak eylemlerine başlamışlardır.¹²

Santander, ilk bakışta, 1960'lardan önce de *campesino* gruplarının ve eskiden liberal gerillaların silahlı eylemler gerçekleştirdiği ve petrol üretiminin önemli bölgelerinden biri olması itibarıyla, bir gerilla hareketinin başlatılması ve büyümesi açısından elverişli bir bölge olarak belirlemekteydi.¹³ 1963-1966 arasında Kolombiya genelinde ve Santander'deki öğrenci hareketleri ve grevler sırasında ELN'nin şehir yapılanmalarındaki üyeleri de aktif rol oynamışlardır.¹⁴ ELN'nin, ilk eylemi, Santander Eyaleti'ndeki San Vicente'de gerçekleştirdiği *columnadır* (askerî kol).¹⁵ Örgütün ilk askerî operasyonu ve kendilerine, kırsal kesimde tanınırlık kazandıracak eylemi ise 7 Ocak 1965'teki "Simacota Operasyonu"dur. Bölgede, köylülerin de katılımlarıyla güçlenen örgüt, ilk kez burada görünür hâle gelmiş ve "kaçınılmaz olan halk savaşına başladıkları"nı ilan etmiştir.¹⁶ İkinci büyük eylem, 5 Şubat 1965'te, kolluk kuvvetlerinin doğrudan hedef alındığı Papayal Kasabası'ndaki saldırdır.¹⁷ Böylece, ELN, köylüleri kendi saflarına katmayı hedeflediğini ve güvenlik güçlerine yönelik saldırılarının

6 Ağkaya, Kolombiya, s. 163-166.

7 CNMH (Centro Nacional de Memoria Histórica), *Guerilla y Población Civil: Trayectoria de las FARC, 1949-2013*, Imprenta Nacional de Colombia, Bogotá, 2014, s. 133-136.

8 Hernando C. Ospina, *El Terrorismo de Estado en Colombia*, Fundación Editorial el Perro y la Rana, Caracas, 2018, s. 69-71.

9 CNMH, *Guerilla*, s. 62.

10 Ulusal Cephe, daha önce iç savaşın tarafları olan *Partido Conservador Colombiano* ve *Partido Liberal Colombiano*'nun (Kolombiya Liberal Partisi) iş birliği yaparak ülkeyi 1958 ve 1978 arasında yönetmek için kurduğu ittifakın adıdır. Bkz. CNMH, *Guerilla*, s. 66.

11 Örgütün lideri Castaño dışında, Küba'da eğitim gören diğer kurucu üyeler: Víctor Medina Morón, Heriberto Espitia, Ricardo Lara Parada, Luis Rovira, Mario Hernández ve José Merchán'dır. Bkz. Carlos Medina, *ELN-Ejército de Liberación Nacional: Notas para una Historia de las Ideas Políticas: 1958-2007*, *Doktora Tezi*, Universidad Nacional de Colombia, Bogotá, 2008, s. 52.

12 Villamizar, *Las Guerrillas*, s. 251-252.

13 Medina, *ELN*, s. 53-55.

14 Age, s. 137-139.

15 Villamizar, *Las Guerrillas*, s. 253.

16 Medina, *ELN*, s. 70-74.

17 Villamizar, *Las Guerrillas*, s. 455

süreceğini açıkça göstermiştir. Yine 1965’te, ilk kez *Texas Petroleum Company* ve *Cities Service*’e ait petrol hatları ELN tarafından havaya uçurulmuş ve bu tür eylemler günümüzde dahi örgütün terörist eylem repertuarında sıklıkla yer alır hâle gelmiştir.¹⁸

ELN’nin ilk yılları açık biçimde kimlik, doktrin ve odak arayışı içinde geçmiştir. Özellikle 1964-1966 arasındaki dönemde, bir tür tam gelişmemiş Marksist doktrini “bir kurtuluş haritası olarak gören ve bir din gibi kucaklanmış”; sonraki birkaç on yıl boyunca, Ernesto “Che” Guevara’yı model alarak, gerillayı halkın ihtiyaç duyduğu “fedakâr bir kahraman” olarak yücelten bir anlayış benimsenmiştir.¹⁹ Bu anlayış ve uygulamaları, Marksist öğretileri kutsarken, “devrimin yüceliğini tam olarak kavrayamayan” veya “devrime ihanet” eden örgüt üyelerinin sıklıkla yargılanması ve birçoğunun infazıyla sonuçlanmıştır.²⁰ Kaldı ki; ELN’nin kuruluşundan bu yana eleştirildiği ve bazı durumlarda öz eleştiri yaptığı “devrim duruşmaları” ve nihayetinde gerçekleştirilen infazlar bunun açık bir göstergesidir.²¹

“Fabio” olarak anılan Fabio Vásquez Castaño’yla birlikte en sembolik ve etkin üyelerden birine dönüşecek ve bir rahip olan Camilo Torres Restrepo’nun erken zamanda ELN’ye katılmasından itibaren, teolojik kurtuluş öğeleri de örgütün fikirsel repertuarında yer edinmiştir.²² Ancak, kendi ifadesiyle “Kilise’nin baskıcı düzenlemelerinden kurtulmak için rahipliği bırakan” Torres, Şubat 1966’da Kolombiya Ordusu’nun düzenlediği bir operasyon sırasında öldürülmüştür.²³ Görece erken bir zamanda öldürülmesine rağmen, Torres, ELN’ye fikirsel katkılarının yanında, ulusal bir karakter kazanma ve ulusal ve uluslararası kamuoyunda göreceli bir sempati kazandırması açısından büyük yarar sağlamıştır.²⁴ Torres’in etkisi Kolombiya’nın sınırlarını aşmış ve 1969’da, ülkeye kaçak yollardan giren üç İspanyol rahip -Manuel “El Cura” Pérez Martínez, José Antonio Comín ve Domingo Laín Sáenz²⁵- ELN’ye katılmışlardır.²⁶ Ayrıca, “Camilismo” olarak anılan Torres’in düşünsel mirası ve eserleri, ölümünden sonra Orta Amerika’daki devrimci mücadelelerde sıklıkla gündeme getirilmiş²⁷ ve aynı zamanda, ülkelerinde baskıcı rejimlere ve uygulamalara karşı halk hareketlerini destekleyen “radikal rahipler” için bir model oluşturmuştur.²⁸ Öldürülmesinin ardından ELN, cephelerinden birine Camilo Restrepo adını vererek, rahibin örgüt içindeki konumunu yüceltmıştır.²⁹

1970’te, Torres gibi İspanyol rahip José Antonio Comín de öldürülmüştür.³⁰ Nitekim, henüz Ağustos 1965’te, eylemsel ve yönetsel hatalar sonucunda örgütün kırsal ve kent

18 Medina, ELN, s. 75, 94; Villamizar, *Las Guerrillas*, s. 478.

19 Mario Aguilera Peña, “La memoria y los héroes guerrilleros”, *Análisis Político*, 49, 2003, s. 5.

20 Aguilera Peña, *La memoria*, s. 6.

21 Medina, ELN, s. 75-76.

22 Fernando Herrera Calderón, *Twentieth Century Guerrilla Movements in Latin America: A Primary Source History*, Routledge, New York, 2021, s. 54.

23 Hildegard Lüning, *Camilo Torres Restrepo: Sacerdocio y Política* (Çev. Jorge Aurelio Díaz), Universidad Nacional de Colombia, Bogotá, 2016, s. 157.

24 Medina, ELN, s. 86-90.

25 Manuel Pérez, daha sonra, 1998’de ölene dek, ELN’nin en yüksek mertebedeki iki yöneticisinden birine dönüşecektir. Laín ise 1974’te çatışmalarda öldürülecektir. ELN, tıpkı Torres gibi Laín’i onurlandırmak adına, 1980’de cephelerden birine ismini verecektir. Bkz. Dario Azzellini, “Ejército de Liberación Nacional, Colombia”, Immanuel Ness, vd. (ed.), *International Encyclopedia of Revolution and Protest: 1500 to the Present, Vol 1*, Blackwell Publishing, Singapur, 2009, s. 1081-1084.

26 Villamizar, *Las Guerrillas*, s. 496.

27 Lucia Picarealla, “Camilo Torres Restrepo: Political Struggle, Sociology and Praxis”, *Culture e Studi del Sociale*, 4:1, 2019, s. 63-76.

28 Lüning, *Camilo Torres*, s. 162-163; Herrera Calderón, 2021, s. 54.

29 Medina, ELN, s. 109.

30 Villamizar, *Las Guerrillas*, s. 648

yapılanmaları arasında kuryelik yapan üyeleri yakalanmış ve akabinde, kentlerdeki hücreler ve üyeler güvenlik güçlerinin operasyonlarıyla birçok üye deşifre olmuş, yakalanmış ve örgütün önemli belgeleri ele geçirilmiştir.³¹

ELN'nin, bilhassa FARC'ın kapasitesini hızlıca arttırması düşünüldüğünde, 1964'ten itibaren yavaş büyüdüğü ve zorluklarla mücadelede başarısızlığa uğradığı görülmektedir. FARC'ın ulusal ordu tarafından ağır biçimde saldırıya uğramış bir bölgede doğması örgüte meşruiyet kazandırırken, ELN'nin kuruluşu ve büyümesi böyle bir zemine oturmamıştır. Örneğin, ELN'nin ilk cephelerinden birinin adı, 18. yüzyılda Kolombiya'daki İspanyol sömürgeci güçlere karşı köylüleri örgütleyen ve bir yıl süren direniş sonunda idam edilen José Antonio Galán'a ithaf edilmiştir.³² Bu somut vakanın gösterdiği üzere, ELN, kendisini geçmişteki halk ayaklanmalarının mirasçısı ve "sürekli devrim" hareketinin temsilcisi olarak sunmuştur.³³ Dolayısıyla, FARC, nispeten daha somut bir zemine oturmuş ve daha gerçekçi hedefler belirlerken, ELN, kendisini emperyalizme karşı mücadele gibi daha soyut ve zor amaçlara odaklamıştır. Bu olumsuzluklara rağmen, ELN, askerî varlığını ve eylemlerini 1969'dan 1972'ye kadar daha görünür hâle getirmiş ve gıreceli olarak büyüebilmiştir.³⁴

1972'den itibaren, örgütün önce kentlerdeki hücreleri ve üyeleri, 1973'te ise Anorí Operasyonu sonucunda başta Antioquia Eyaleti kırsalındaki yapılanmaları, üst düzey yöneticileri de dahil olmak üzere neredeyse tamamen bitme noktasına gelmiştir. Öyle ki, 1974'te, ELN'nin üst düzey yönetici kadrosundan sadece Fabio Vásquez ve kırsaldaki 250 gerilladan geriye 120 kişi kalmıştır.³⁵ Bunun üstüne, Vásquez'in önderliğinde örgüt, ilk kez kendi "Ulusal Meclis" çatısı altında toplanmıştır. Sürecin sonunda Vásquez, ELN'nin yaşadığı krizin ve kayıpların baş müsebbibi olarak suçlanmış ve örgütün toparlanabilmesi için destek aramak amacıyla Küba'ya gitmiş ve 2019'da ölene dek burada kalmıştır.³⁶ Anorí Operasyonu'nun bir diğer sonucu; ELN'nin Antioquia Eyaleti'ndeki varlığını ve yapılanmasını Venezuela sınırına ve hatta bu ülkenin içlerine taşımıştır. Nitekim, ELN ve eylemleri günümüzde dahi sürediden uluslararası bir soruna dönüşmüş durumdadır.³⁷

Vásquez'in ardından, ELN'nin askerî yapılanması, 2021'e kadar örgütte liderlik pozisyonunu sürdürecektir olan Nicolás Rodríguez Bautista tarafından yeniden şekillendirilmiştir.³⁸ 1975'ten itibaren, ELN eylemlerini sürdürmüş ve aynı zamanda, işçi ve sendikaların önemini gözeterek kentlerde yeniden yapılanmıştır. 1977'de, ELN'nin kendi içinde "Febrerazo" olarak andığı operasyonlarla örgütün tüm şehir yapılanması deşifre edilmiş ve örgüt, 1973'ten sonraki en büyük kaybını yaşamıştır.³⁹ Örgütün bu iki olaydan sonra neredeyse yok olma noktasına gelmesi üzerine, yeni cepheler açılması kararı verilmiş ve ELN, Venezuela'ya yakın Casanere ve Boyacá eyaletlerine ve ayrıca, ülkenin güneyindeki Nariño ve Putumayo eyaletlerine yayılmıştır.⁴⁰ 1978'den itibaren ELN, faaliyet gösterdiği

31 Medina, ELN, s. 83-86.

32 Medina, ELN, s. 112.

33 Andrés F. A. González, "Descifrando al ELN: Un federalismo insurgente, génesis y desarrollo de sus construcciones organizacionales, 1964-2020", Andrés F. A. González ve Fernán E. González González (ed.), *¿Por qué es tan difícil negociar con el ELN? Las consecuencias de un federalismo insurgente, 1964-2020*, CINEP, Bogotá, 2021, s. 72-77.

34 Azzellini, age.

35 Villamizar, Las Guerrillas, s. 379.

36 González, Descifrando al ELN, s. 67.

37 Ellis Evans, "El fortalecimiento de las actividades del ELN (Ejército de Liberación Nacional) en Colombia y Venezuela", *Revista Fuerza Aérea-Eua*, 20: 2, 2021, s. 24-45.

38 Villamizar, Las Guerrillas, s. 721

39 González, Descifrando al ELN, s. 64

40 González, Descifrando al ELN, s. 101.

bölgeleri yeniden genişletmeye başlatmıştır. Bu tarihlerde, ELN’nin kırsaldaki toplulukları önceleyen ve “uzatılmış halk savaşı”na dayanan doktrini yeniden benimsenmiş ve bunun sonucunda, *Domingo Laín* ve *Capitán Parmeño* cepheleri kurulmuştur.⁴¹

1982’de, aralarından bazılarının neredeyse bağımsız olarak eylemlerini sürdüren ELN’ye bağlı tüm cephelerin eşit temsiliyi öngören yeni *Dirección Nacional*’in (Ulusal Yönetim) kurulması kararlaştırılmıştır. Eylül 1983’teki *Dirección Nacional*’e katılan yüzlerce ELN militanı, örgütün genişlediğine dair önemli bir kanıt sağlamıştır.⁴² “Yönetim”de toplumsal mücadeleleri önceleyen yeni bir devrimci program başlatılmış ve başkanlığını Manuel “El Cura” Pérez’in yapacağı “dokuz üyeli kolektif bir liderlik” seçilmiştir. Bu şekilde, Vásquez’den sonra aktif olarak ELN’nin liderliğini sürdüren Manuel Pérez Martínez’in konumu bir anlamda örgüt tarafından onanmıştır.⁴³

Öte yandan, 1982’de göreve gelen Belisario Betancur hükümeti, aynı yıl bir genel af çıkarmış ve gerilla örgütlerinin eylemlerini sonlandırmaları için müzakere imkânlarını somutlaştıracak bir komisyon oluşturulmuştur.⁴⁴ İlk aşamada, 1984’te hükümet ve FARC arasında La Uribe’de bir ateşkes anlaşması imzalanmıştır. Akabinde, *Movimiento 19 de Abril* (M-19 - 19 Nisan Hareketi), *Ejército Popular de Liberación* (EPL - Halk Kurtuluş Ordusu) ve *Movimiento de Autodefensa Obrera*’yla (ADO - Emekçi Öz Savunma Hareketi) bir yıl süreyle, diyalog da dahil olmak üzere ateşkesi içeren önemli anlaşmalar imzalanmıştır. Ancak, ELN sürecin ve anlaşmaların dışında kalmıştır.⁴⁵ La Uribe ve müteakip ateşkes anlaşmalarında verilen bir yıllık mühletin amacı; gerilla örgütlerine silah bırakma veya terhis olma dayatmasından ziyade “siyasi, ekonomik ve sosyal olarak kendilerini tamamen kendi takdirlerine göre düzenleme” fırsatı sağlamaktır. Ancak, bu mühlet boyunca FARC ve diğer örgütler, süreyi yeniden organize olmak ve askerî kapasitelerini güçlendirmek için kullanmıştır. Aynı biçimde, Kolombiya Ulusal Ordusu da bu süreçte örgütler hakkında istihbarat çalışmalarını hızlandırmış; ateşkesle rağmen baskınlar düzenlemiş ve anlaşmalar bozulmuştur.⁴⁶ Olumsuzluklara rağmen, 1984’te başlayan süreç, 1985’te *Unión Patriótica* (UP - Yurtsever Birlik) adında yeni bir siyasi hareketin doğmasına olanak sağlamıştır.⁴⁷

1983’te örgütsel dönüşümünü tamamlayan ELN hızla büyüme dönemine girmiştir. Bu dönemdeki en dikkat çekici unsur, ELN’nin; M-19, EPL ve FARC gerillalarının 1984’te hükümetle imzaladığı ateşkes anlaşmalarına karşı çıkmasıdır.⁴⁸ Bu tarihten itibaren, ELN, yalnızca askerî olarak değil, politik düzlemde de görünürlüğünü arttırmıştır. Görünürde ikircikli bir politika yürütse de Betancur hükümetinin ve ardıllarının, demokratikleşme adına attığı adımlar karşısında, 1985’te ELN ve daha küçük bir siyasal parti görünümündeki *Partido Revolucionario de los Trabajadores de Colombia* (PRT - Kolombiya Devrimci İşçi Partisi) ve *Movimiento de Integración Revolucionario Patria Libre*’yle (MIR-PL) birlikte, *Trilateral* (Üçlü Koalisyon) kurulmuştur.⁴⁹ *Trilateral*, Mayıs 1985’te ise daha önce M-19, EPL ve *Movimiento Armado Quintín Lame* (*Quintín Lame* Silahlı Hareketi) tarafından kurulmuş olan ve hükümetle yürütülecek barış müzakerelerinde Kolombiya’daki tüm gerilla örgütlerinin

41 Age, s. 187.

42 Age, s. 69.

43 María C. Beltrán, “Estrategia de internacionalización del Ejército de Liberación Nacional (ELN) y seguridad fronteriza”, *Opera*, 23, 2018, s. 144.

44 CNMH, *Basta Ya*, s. 59-60.

45 Marco Palacios, *Between Legitimacy and Violence: A History of Colombia, 1875-2002* (Çev. Richard Stoller), Duke University Press, Durham, s. 203.

46 CNMH, *Basta Ya*, s. 125-128; Villamizar, Colombia, s. 175.

47 Palacios, 2007, s. 206.

48 CNMH, *Basta Ya*, s. 147.

49 Palacios, *Between Legitimacy*, s. 206-207.

ortak hareket etmesi amacıyla hareket eden *Coordinadora Nacional de Guerrillera* (CNG - Ulusal Gerilla Koordinasyonu) lehine feshedilmiştir⁵⁰. Öte yandan, MIR-PL'nin, Haziran 1987'de ELN'yle birleşmesiyle, Camilista Birliği-ELN (UCELN) doğmuştur. Bu oluşum, daha önceleri açıkça tutucu bir doktrinle hareket eden ELN'nin politik açılımının önemli bir kanıtını oluşturmuştur.⁵¹

Çatışma ekseninde bir etkileşimleri olmasa da uzlaşmaları ve müşterek hareket etmeleri nispeten zor görünen CGN grupları ve FARC, Eylül 1987'de, UCELN ve EPL'den oluşan *Coordinadora Guerrillera Simón Bolívar*'ı (CGSB - Simón Bolívar Gerilla Koordinasyonu) kurmuştur.⁵² Bu dönemde aktif sivil hareketler ve uluslararası aktörler dahil olmak üzere birçok kesim, Kolombiya'da demokratikleşmeyi ve müzakereleri desteklemiştir. Ancak, uyuşturucu kartelleri ve paramiliter grupların terör eylemleri, ayrıca, gerilla örgütleriyle muhtemel bir barışı fikrine karşı çıkan ordu mensuplarının, bu eylemlere bir manada göz yumması⁵³, olası bir barış ortamını engellemiştir. Bu konjonktürde, aralarında seçimleri kazanmasına kuvvetle ihtimal verilen Liberal Parti adayı Luis Carlos Galán; ayrıca UP'nin⁵⁴ sırasıyla 1986 ve 1990'daki başkanlık adayları Jaime Pardo Leal ve Bernardo Jaramillo Ossa; daha sonra da *M-19*'un eski liderlerinden biri ve 1990'da *Alianza Democrática-M-19*'un (M-19-Demokratik İttifakı) başkanlık adayı olan Carlos Pizarro Leongómez gibi önemli siyasetçilerin suikast sonucu öldürülmesi ve UP'nin tahminlere göre 2200 üyesinin katledilmesi sonucunda, barışa yönelik adımlar da olumsuz olarak etkilenmiştir.⁵⁵

2. 1990'lardan Günümüze ELN'nin Dönüşümü ve Barış Tesisi Denemeleri

1990'ların başından itibaren, hükümetle CGSB'nin bir parçası olarak ELN arasındaki ilk barış müzakereleri, César Gaviria'nın başkanlığı (1990-1994) döneminde, 1991'de Venezuela'da Caracas ve 1992'de Meksika'da Tlaxcala şehirlerinde gerçekleşmiştir.⁵⁶ Bu görüşmelerden itibaren Venezuela, Kolombiya devletiyle ELN arasındaki ilişkilerde kilit bir aktöre dönüşmüştür.⁵⁷ 1992'nin sonlarında, eski devlet bakanlarından Argelino Durán Quintero'nun EPL militanları tarafından öldürülünce, hükümetle CGSB arasındaki müzakereler dondurulmuştur.⁵⁸ ELN'nin merkez komutasında yer alan Francisco Galán ve Felipe Torres'in kolluk kuvvetleri tarafından yakalanmasının üzerine, örgüt, 1993'ten itibaren onlarca sivil ve güvenlik gücünün ölümüyle sonuçlanan saldırılar gerçekleştirmiştir.⁵⁹

FARC, 1993'te CGSB'den ayrılmış ve ELN'yi barış müzakerelerini sürdürdüğü için eleştirmiştir.⁶⁰ Yine de ELN, bir sonraki Başkan Ernesto Samper (1994-1998) döneminde

50 Palacios, *Between Legitimacy*, s. 207.

51 Villamizar, *Colombia*, s. 172.

52 Palacios, *Between Legitimacy*, s. 212.

53 Rennselaer W. Lee III ve Francisco E. Thoumi, "The Political-Criminal Nexus in Colombia", *Trends in Organized Crime*, 5, 1999, s. 69.

54 CNMH, *Basta Ya*, s. 46.

55 Buradaki önemli bir husus, M-19'un öncülük ettiği, EPL ve PRT'nin silah bırakmasıyla süregiden ve 100 yıldır yürürlükte bulunan Kolombiya Anayasası'nın da değişmesiyle sonuçlanan demokratikleşme sürecidir. Bu süreçte, en büyük iki gerilla örgütü olan ELN ve FARC, sürece şüpheyle yaklaşmış ve paramiliter grupların artan şiddet eylemlerini gözlemleyerek kendi kapasitelerini artırma yoluna gitmişlerdir. Villamizar'ın belirttiği üzere, bu iki örgütün o zamanki kararları, kontrgerilla faaliyetlerinin sıklaştığı Andrés Pastrana (1998-2002) ve zirveye çıktığı Álvaro Uribe (2002-2006, 2006-2010) dönemlerinde, hayatta kalmalarını sağlayacaktır. Bkz. Villamizar, *Colombia*, s. 177-178.

56 Beltrán, *Estrategia de internacionalización*, s. 146.

57 Palacios, *Between Legitimacy*, s. 272.

58 Villamizar, *Las Guerrillas*, s. 1189.

59 Villamizar, *Las Guerrillas*, s. 1224.

60 CNMH, *Guerilla*, s. 178.

müzakerelerin, uluslararası diğer aktörlerin katılımıyla sürmesini istemiştir.⁶¹ 1995'te, Alman Hükümeti, ELN ve Kolombiya devleti arasındaki görüşmelerde arabulucu rolü üstlenmiştir; ancak, 1996'da bir Almanya vatandaşının ELN militanları tarafından kaçırılmasından sonra hükümet müzakerelerden çekilmiş ve görüşmeler sonlanmıştır.⁶² Samper hükümeti, görevi devraldıktan sonra ortaya çıkan ve seçim kampanyasının uyuşturucu trafiğinden sağlanan kaynaklarla yürütüldüğü iddialarının etkisiyle, Kolombiya'da barışı tesis etme yolunda güçlü bir tutum sergileyememiştir.⁶³

1997'den sonra, ELN (ve ayrıca FARC) demokratik açılım süreçlerine karşı köktenci bir refleks geliştirmiş ve politik çözüm yollarına kapıyı kapatmıştır. ELN'nin bu tutumundaki belirleyici faktör; kökenleri 1980'lerin başına dek uzanan ve 1997'de tüm Kolombiya'da tek çatı altında birleşen *Autodefensas Unidas de Colombia*'nın (AUC - Kolombiya Birleşik Öz Savunma Kuvvetleri) faaliyetleridir. Temelleri, büyük uyuşturucu şebekelerine dayanan AUC, öncelikle, ELN ve FARC'ın kontrolündeki bölgelere saldırılar düzenlemiş ve örtülü biçimde Kolombiya güvenlik güçleri ve bazı yerlerde yerel halkın desteğiyle birçok yeri ele geçirmiştir.⁶⁴ 2006'da silah bırakana kadar, AUC, Kolombiya'da iç savaşın en büyük katliamlarını gerçekleştiren örgütlerden biri olmuş⁶⁵ ve yalnızca ELN'yi değil, diğer gerilla örgütlerini de dönüşüme zorlamıştır.

Bu tarihlerde, 4.000 kadar üyesi bulunan ELN askerî kapasitesini ve kontrolündeki bölgelerdeki varlığını güçlendirme yoluna gitmiştir. 1998'de Manuel Pérez ölünce, Nicolás Rodríguez Bautista örgütün tek lideri olarak kalmıştır.⁶⁶ Bilhassa 1998'den itibaren, ELN'nin, başta petrol boru hatları ve altyapısını hedef almak, fidye karşılığı insan kaçırmak ve güvenlik güçlerine saldırılar olmak üzere, terör eylemlerini en üst seviyeye çıkardığı bir sürece tanıklık edilmiştir.⁶⁷ 1998'den sonra, ELN'nin gerçekleştirdiği üç terör eylemi, Kolombiya'da iç savaş boyunca sonuçları en ağır olan bazı hadiselerle örnek olmuştur. Bunlardan ilki; 18 Ekim 1998'de, Antioquia Bölgesi'ndeki petrol boru hatlarına yapılan saldırıda 70'den fazla kişinin ölümü ve 30'dan fazlasının da yaralanmasıyla sonuçlanan Machuca Katliamı'dır.⁶⁸ İkincisi; 12 Nisan 1999'da Bucaramanga'dan Bogotá'ya giden Avianca uçağının ELN militanları tarafından kaçırılmasıdır.⁶⁹ Sonuncusu ise; 30 Mayıs 1999'da Cali'de, La María Kilisesi'nde, 162 kişinin rehin alınması eylemidir.⁷⁰ Bu eylemler, ELN'ye görünürlük kazandırmakla birlikte, örgüt, kolluk kuvvetlerinin artan operasyonları karşısında bu dönemde zayıflamıştır.⁷¹

Pastrana hükümeti döneminde, kaçırdığı kişileri serbest bırakması koşuluyla ELN'yle askıya alınan barış görüşmeleri yeniden başlamıştır. Buna karşılık, ELN, rehine olarak tuttuğu güvenlik güçleri mensubu 42 kişiyi serbest bırakmıştır.⁷² Nitekim, görüşmeler, 2000'den sonra, Dost Ülkeler Grubu'nun (Fransa, İspanya, Norveç, İsviçre ve Küba) işbirliğiyle

61 Villamizar, *Las Guerrillas*, s. 1213.

62 Pax Christi Holanda, *La industria del secuestro en Colombia. ¿Un negocio que nos concierne?* Drukkerij Moretus B.V., Utrecht, 2002, s. 22.

63 Harvey F. Kline, *Between the Sword and the Wall: The Santos Peace Negotiations with the Revolutionary Armed Forces of Colombia*, University of Alabama Press, Alabama, 2020, s. 22.

64 Villamizar, *Las Guerrillas*, s. 1326-1327.

65 CNMH, *Basta Ya*, s. 61.

66 Villamizar, *Las Guerrillas*, s. 1272.

67 Beltrán, *Estrategia de internacionalización*, s. 144.

68 Ariel Ávila, *Detrás de la Guerra en Colombia*, Planeta, Bogotá, 2019, s. 169.

69 Villamizar, *Las Guerrillas*, s. 1324.

70 CNMH, *Basta Ya*, s. 172.

71 Ávila, *Detrás de la Guerra*, s. 169-171.

72 Villamizar, *Las Guerrillas*, s. 1359.

sürmüştür.⁷³ Havana’da Mart 2002’de, hükümet ve ELN, ateşkesi sağlamaya yönelik bir niyet beyanı imzalamıştır; ancak, Mayıs 2002’de ELN, hükümetin paramiliter grupları desteklemesini ve aynı şekilde; Pastrana hükümeti de ELN’nin irade eksikliğini ve süregiden eylemlerini öne sürerek görüşmeleri askıya almıştır.⁷⁴ Görüşmelerin durmasında, Pastrana hükümetinin *Plan Colombia* çerçevesinde yaklaşık 7.5 milyar ABD doları yardım alması ve kolluk kuvvetlerinin yenilenmesine bağlı olarak, Kolombiya Ordusu’nun kontrgerilla operasyonlarında önemli başarılar elde etmesinin de payı bulunmaktadır.⁷⁵

Uribe hükümeti döneminde ise (2002-2010) ELN’yle müzakerelerin temelleri yeniden atılmaya çalışılmıştır. Ancak, burada belirtilmesi gereken nokta; Uribe döneminin “demokratik güvenlik” doktrini adı altında Kolombiya’da kontrgerilla politikalarının ve uygulamalarının en üst seviyede militerleştiği bir dönem olmasıdır.⁷⁶ Bu süreçte, kapasitesinin sınırlılığının farkında olarak ELN, öncelikli olarak insan kaçırma ve rehin alma eylemlerini sürdürmüş ve olası müzakerelerde pazarlık kozunu güçlendirmeyi bir strateji olarak benimsemiştir.⁷⁷ 2003’te, Dost Ülkeler Grubu yeniden faaliyete geçmiştir. Aralık 2005’te, Havana’da, Dost Ülkeler Grubu, Küba ve Venezuela temsilcilerinin de katıldığı diyaloglar gerçekleştirilmiştir.⁷⁸ Ancak, bu tarihten sonra müzakereler askıda kalmış ve ancak, 2007’de gerçek anlamda yeniden başlatılmıştır.⁷⁹

ELN, Uribe döneminin kontrgerilla politikalarından iki yönlü biçimde etkilenmiştir: Birincisi, 2007’ye kadar barış için herhangi bir girişimin olmaması ve yoğunlaşan operasyonlar karşısında ELN zayıflamış; ikinci olarak, çok fazla alan ve militan kaybeden ve hükümete karşı “mutlak savaş” ilan eden FARC’la ELN arasında, ülkenin bazı eyaletlerinde silahlı çatışmalar meydana gelmiştir. Nitekim, ülkenin en büyük iki gerilla örgütü arasındaki çatışma, 2010’da, taraflar arasında imzalanan saldırmazlık paktıyla sonlanmıştır.⁸⁰ Bir sonraki bölümde detaylı biçimde değinileceği üzere ELN’nin “federal” yapısı itibarıyla, merkez yönetimin aldığı tüm kararlara uymayan gruplar, sınıra yakın Arauca ve hatta Venezuela sınırları içinde bulunan bazı bölgelerde FARC’la yerel ölçekli çatışmalara girmiştir.⁸¹ Ayrıca, 2006’dan sonra ortaya çıkan *Águilas Negras* ve *Rastrojos* gibi yeni nesil paramiliter grupların, gerillanın kontrolünde olan Ekvador ve Venezuela sınırlarına yakın bölgelere sızma girişimlerine ve güvenlik güçlerinin operasyonlarına karşı FARC ve ELN’nin bazı cepheleri geçici ittifaklar yapmış ve ortak eylemler düzenlemiştir.⁸²

Uribe hükümetinde Savunma Bakanı olarak görev yapan Juan Manuel Santos’un 2010’da yapılan başkanlık seçimlerini kazanmasıyla, Kolombiya’da, kamuoyunun beklentisi,

73 Karlos Pérez de Armiño, “Introduction: EU Support for Peace in Colombia. Territorial Approach, Strengthening Civil Society and Human Rights”, Karlos Pérez de Armiño (ed.), *European Union Support for Colombia’s Peace Process: Civil Society, Human Rights and Territorial Peace*, Palgrave Macmillan, Cham, 2023, s. 13.

74 Beltrán, *Estrategia de internacionalización*, s. 148.

75 Villamizar, *Colombia*, s. 178.

76 Uribe hükümetinin görünürdeki başarılarından biri, Kolombiya’da o dönemki en büyük paramiliter grup olan AUC’un 2003 ile 2006 arasında, yaklaşık 32.000 silahlı milisin paramiliter örgütlerden ayrılması ve silah bırakmasıdır; ancak, bunların bir kısmı *Bandas Criminales* (BACRIMS-Kriminal Gruplar) adı verilen örgütleri kurarak başta uyuşturucu trafiği ve terör eylemleri olmak üzere yasadışı faaliyetlerini sürdürmüşlerdir. Bkz. Bernardo Pérez Salazar, “El paramilitarismo en Cundinamarca y Bogotá”, Mauricio Romero (ed.), *Parapolítica: La ruta de la expansión paramilitar y los acuerdos políticos*, CEREC, Bogotá, s. 97-100.

77 Villamizar, *Las Guerrillas*, s. 1410-1411.

78 Age, s. 1431.

79 Beltrán, *Estrategia de internacionalización*, s. 148.

80 Villamizar, *Colombia*, s. 179.

81 Annette Idler, *Borderland Battles: Violence, Crime, and Governance at the Edges of Colombia’s War*, Oxford University Press, New York, 2019, s. 94, 139.

82 Age, s. 95.

kontrgerilla politikaların sürdürülmesi olmuştur. Ancak, göreve başladıktan sonra Santos, beklentilerin aksine Kolombiya’da süregiden iç savaşın “diyaloga çözüleceğine yönelik inancı”nı açıklamıştır.⁸³ Nitekim, Santos hükümeti (2010-2014, 2014-2018), FARC’la uzun bir diyalog ve müzakere süreci sonunda silah bırakma ve terhis olma konusunda anlaşmaya varmıştır. Santos’un bizzat ifade ettiği üzere, Kolombiya’da barışın tesisi ve sürdürülebilirliği için FARC’ın silah bırakması ve militanlarını terhis etmesine öncelik verilmiş; bundan sonra barışın önündeki en önemli engelin ortadan kalkacağı ve ELN’nin de silah bırakacağı düşünülmüştür.⁸⁴ Bu meyanda, 2012’den itibaren, hükümetle ELN arasında, Caracas’ta gizli görüşmeler başlamıştır. Ancak, henüz ilk görüşmelerden itibaren, ELN’nin taleplerinin ve barış anlayışının FARC’tan farklı olduğu ve farklı bir izlek gerektirdiği ortaya çıkmıştır. 2013’ün başında, uluslararası bir firmanın çalışanları ELN tarafından kaçırılarak rehin alınınca, Santos hükümeti görüşmeleri sonlandırmıştır.⁸⁵

2014’te, ELN ve FARC’ın en üst düzeydeki kademeleri bir görüşme gerçekleştirmiş ve iki örgütün liderleri Nicolás Rodríguez Bautista ve Rodrigo Londoño Echeverri yaptıkları açıklamalarda barışın önemini vurgulamıştır. Böylece, ELN, barış için görüşmelere hazır olduğuna dair iradesini ortaya koymuştur. Aynı yıl, hükümetle ELN arasında, ateşkesin sağlanması ve barışın tesisine yönelik gizli görüşmeler başlamıştır. Santos’un ikinci dönem için yeniden başkan seçilmesinin ardından süren görüşmelerin sonucunda, 2016’da, Venezuela’da, Kolombiya Ulusal Hükümeti ve ELN Arasında “Barış Diyalogları Anlaşması”nın imzalandığı açıklanmıştır.⁸⁶ Venezuela, Küba, Norveç, Brezilya, Ekvador ve Şili’nin garantör devletler olarak belirlendiği müzakerelerin “(1) sivil toplumun barış inşasına katılımı; (2) barış için demokrasi; (3) barış için dönüşüm; (4) mağdurların durumu; (5) silahlı çatışmanın sona ermesi ve (6) uygulama” temaları ekseninde ilerlemesi kararlaştırılmıştır.⁸⁷ Uzlaşımın ardından Başkan Santos, ELN’nin elinde tuttuğu rehinelere serbest bırakmadıkça ve bu tip eylemleri sonlandırmadıkça, görüşmelerin ilerleyemeyeceğini ifade etmiştir. ELN’nin rehin olarak tuttuğu, paramiliter gruplarla ilişkisi bulunduğu iddia edilen ve bu suçlamalardan hüküm giyen siyasetçi Odín Sánchez’i serbest bırakmayı reddetmesinin ardından görüşmeler yeniden durmuştur.⁸⁸

ELN’nin aralarında Odín Sánchez’in de bulunduğu rehinelere serbest bırakmasının akabinde diyaloglar yeniden başlamıştır.⁸⁹ Bu meyanda, hükümetle FARC arasındaki müzakereler, Eylül 2016’da imzalanan barış anlaşmalarıyla sonlanmış; ancak, Ekim’de yapılan ve katılımın sınırlı kaldığı referandum sonucunda, anlaşmalar reddedilmiştir. Bunun üzerine, anlaşmalar, Kasım 2016’da revize edilmiş ve Kolombiya Parlamentosu ve Senatosu tarafından onaylanarak yürürlüğe girmiştir.⁹⁰ Akabinde, Ekvador müzakereler için garantör ülke olmayı kabul etmiş ve Kolombiya hükümetiyle ELN arasında barış müzakereleri Quito’da başlamıştır. Bu arada, Santos hükümeti, barışın sağlanmasına yönelik niyetinin bir göstergesi olarak ELN’nin tutuklu bazı üyelerini serbest bırakmıştır.⁹¹ Her iki tarafın önceki

83 Juan Manuel Santos, *La Batalla por la Paz: El Largo Camino para Acabar el Conflicto con la Guerrilla más Antigua del Mundo*, Planeta, Bogotá, 2019, s. 258-259.

84 Santos, *La Batalla*, s. 329.

85 Villamizar, *Las Guerrillas*, s. 1497, 1498.

86 Age, s. 1499-1529.

87 BBC, “ELN peace talks: What are the challenges?”, <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-35929399>, erişim 19.05.2024.

88 Villamizar, *Las Guerrillas*, s. 1531.

89 BBC, “Odin Sanchez freed: Colombia’s ELN rebels release key hostage”, <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-38846925>, erişim 19.05.2024.

90 Kline, *Between the Sword*, s. 170.

91 Villamizar, *Las Guerrillas*, s. 1535.

görüşmelere kıyasla daha yapıcı bir tutum sergilemesinin neticesinde, Şubat 2017'den itibaren alınacak kararların ve ilerleme sürecinin kamuoyuyla paylaşılmasına karar verilmiştir.⁹²

ELN ve Santos hükümeti arasında Mayıs 2017'de görüşmelerin ikinci turu, aynı yılın Temmuz ayında üçüncü ve Ekim ayında dördüncü turları gerçekleştirilmiştir. Bu meyanda, ELN petrol hatlarına saldırı ve istihbarat örgütlerine bilgi taşıdığını iddia ettiği sivil toplum temsilcilerini infaz gibi eylemlerini sürdürmüştür. Öte yandan, Papa Francisco'nun Kolombiya'ya gerçekleştireceği ziyaret sebebiyle ELN ve hükümet, tarihlerinde ilk kez, geçici bir ateşkes ilan etmişler ve uygulamaya koymuşlardır.⁹³ Ancak, söz konusu ateşkes, 2018'de süresi dolduğu zaman tarafların birbirlerine şüpheli yaklaşımı nedeniyle yenilenmemiştir. Ocak 2018'de, ELN, üyelerinin sistematik biçimde öldürülmesini gerekçe göstererek başta Arauca, Boyacá ve Atlántico eyaletleri olmak üzere güvenlik güçlerine saldırmıştır. 27-28 Ocak'ta Baranquilla'da, polis merkezlerinin bombalanması sonucunda altı polis hayatını kaybetmiş ve 40'tan fazlası yaralanmıştır. Bunun üzerine, Santos hükümeti barış müzakerelerini durdurmuştur.⁹⁴ FARC'ın silah bırakmayan bir kolunun, Nisan 2018'de, Ekvador'da gazetecileri öldürmesinin ardından, bu ülke, Kolombiya merkezî devletiyle ELN arasındaki müzakerelerden garantör devlet olarak çekilmiş ve bu görevi Küba üstlenmiştir.⁹⁵

2018'deki başkanlık seçimlerini Álvaro Uribe'nin desteklediği sağ siyaset tandanslı Iván Duque kazanmış ve hükümetle ELN arasındaki müzakereler farklı bir yöne evrilmiştir. Duque'nin seçilmesinin ardından ELN, insan kaçırma, güvenlik güçlerine ve petrol boru hatlarına saldırmayı sürdürmüştür.⁹⁶ Buna karşılık olarak Eylül 2018'de, Başkan Duque, ELN'nin bu eylemlerine son vermedikçe yeniden başlatılmaması kaydıyla müzakereleri dondurmıştır.⁹⁷ Akabinde, ELN, iyi niyet göstergesi olarak bazı rehinelere serbest bırakmış ve yılbaşı gibi önemli tarihlerden önce tek taraflı ateşkes ilan etmiştir. Ancak, Ocak 2019'da, örgüt, kendi tarihinin en ağır eylemlerinden birini gerçekleştirmiş ve Bogotá'daki Santander Polis Okulu'na yapılan bombalı saldırıda 21 kişi ölmüş, 68 kişi yaralanmıştır.⁹⁸ Saldırının ardından, Duque hükümeti, bu tür terör eylemlerine en sert biçimde karşılık verileceğini açıklayarak müzakerelere kapıları kapatmıştır.⁹⁹ Öte yandan, Duque dönemi, silah bırakan yüzlerce FARC üyesi ve sivil toplum temsilcilerinin suikast sonucu katledildiği, aynı zamanda devletle FARC arasında yapılan barış anlaşmalarının uygulanmamasıyla ülkede barışın tesisinin riskli bir eşiğe yaklaştığı bir süreç olarak belirmiştir.¹⁰⁰

Haziran 2022'de, Kolombiya tarihinde ilk kez solcu bir aday ve aynı zamanda eski bir M-19 üyesi olan Gustavo Petro başkanlık seçimlerini kazanmıştır. Göreve gelmesinden kısa süre sonra Petro, ELN'yle müzakerelerin sürdürüleceğini ilan etmiş ve Kasım 2022'de

92 BBC, "ELN peace talks".

93 Cécile Moluy ve Esperanza Hernández Delgado, "Logros, desafíos y lecciones del proceso de paz entre el Gobierno colombiano y el Ejército de Liberación Nacional, 2010-2019", 2020, https://www.researchgate.net/publication/341526208_Logros_desafios_y_lecciones_del_proceso_de_paz_entre_el_Gobierno_colombiano_y_el_Ejercito_de_Liberacion_Nacional_2010-2019, erişim 23.05.2024.

94 Moluy ve Delgado, Logros, desafíos.

95 Age.

96 Caracol, "Aumento de violencia, secuestros y desplazamiento denuncia HRW en Colombia", <https://caracol.com.co/2024/06/13/habra-seguridad-para-la-cop16-minambiente/> erişim 04.01.2022.

97 Moluy ve Delgado, Logros, desafíos.

98 BBC, "Carro bomba en Colombia: al menos 21 muertos y 68 heridos tras la explosión en la Escuela de Cadetes General Santander", <https://www.bbc.com/mundo/noticias-america-latina-46910365>, erişim 17.05.2024.

99 BBC, "Atentado en Bogotá: el gobierno de Colombia identifica al presunto autor material del atentado con carro bomba que dejó al menos 21 muertos", <https://www.bbc.com/mundo/noticias-america-latina-46911281>, erişim 17.05.2024.

100 CNN, "La Colombia que deja Iván Duque: desafíos, fracasos y logros", <https://cnnespanol.cnn.com/2022/08/06/colombia-deja-ivan-duque-violencia-desafios-logros-orix/> erişim 29.04.2024.

resmî görüşmeler başlamıştır.¹⁰¹ Müzakerelerin yine, en önemli konusu ELN'nin fidye karşılığında insan kaçırma eylemleri olarak gündeme gelmiştir.¹⁰² Nitekim, örgüt, bu konuda Kolombiya'da devletin ve sivil toplumun beklentilerini karşılıksız bırakarak insan kaçırma eylemlerini sürdürmüş ve görüşmeler sekteye uğramıştır.¹⁰³ 2024 itibariyle, ELN, barış müzakerelerinin beklenenden daha fazla uzamasını ve hükümetin barış için üzerine düşenleri yapmamasını gerekçe göstererek dönemselsel olarak insan kaçırma eylemlerini tekrarlamayı sürdürmektedir.¹⁰⁴ Son tahlilde, ELN ve hükümet arasında yapılan ateşkes anlaşması nihai olarak silah bırakma ve barış için müzakerelerin sağlıklı biçimde yürütülebilmesi için Ağustos 2024'e dek uzatılmıştır.¹⁰⁵

3. ELN'nin Örgütsel Yapısı, Eylemleri ve Kolombiya'da Barış Tesisinin Muhtemel Seyri

Çalışmanın bu kısmına kadar, ELN'nin 1964'te eylemlerine başlamasından sonraki gelişimi, ideolojik izleği ve merkezî hükümetlerle barış müzakereleri süreçleri, Kolombiya'da genel olarak iç savaşın gidişatı ve barış tesisiyle birlikte ele alınmıştır. Aynı zamanda, ELN'nin gerçekleştirdiği eylemlere ve bunların etkilerine tarihsel süreç içinde değinilmiştir. Bu bölümde, ELN'nin örgüt yapılanması ve eylem repertuarı incelenecek, ardından Kolombiya'da barışın tesisi ve geleceğine yönelik muhtemel konfigürasyonlar ortaya konulacaktır.

Önceki bölümlerinde değinildiği üzere, ELN kuruluşundan itibaren farklı yapılanma süreçlerinden geçmiştir. ELN, 1964 ve 1977 arasında katı bir merkezî yapılanma ve karar alma mekanizmasıyla varlığını sürdürmüştür. Örgütün bugün itibariyle geldiği noktada ise 1973'teki Anorí Operasyonu ve 1977'de şehir yapılanmasının deşifre olmasının etkisiyle yok olma seviyesine gelmesi, ELN'nin mevcut yapısının ortaya çıkmasındaki önemli gelişmelerdir.¹⁰⁶ 1978'de, Manuel Pérez Martínez ve Nicolás Rodríguez Bautista liderliğinde ELN tam anlamıyla yeniden yapılanmış ve bir "isyancı federalizm"e dönüşmüştür.¹⁰⁷ Yeni yapılanmada, tüm cepheler özerk karakter kazanmış ve yeni kurulan ve önemli politik konular ve doğası itibariyle askerî meselelerde nihai kararı veren *Comando Central*'e (COCE - Merkezî Yönetim) tabi kılınmıştır. COCE'nin, (1) siyasi komutan; (2) gerillanın başkomutanı konumundaki askerî komutan; (3) uluslararası ilişkilerden sorumlu komutan; (4) mali komutan ve (5) savaş cepheleri arasındaki ilişkilerden sorumlu komutan olmak üzere beş üst düzey yetkiliden oluştuğu düşünülmektedir.¹⁰⁸ Aynı zamanda, tüm örgütü ilgilendiren ve büyüklüklerinden bağımsız olarak cephelerin yönetime ortak olduğu, 23 seçili üyeden oluşan *Dirección Nacional* (DN - Ulusal İdare) faaliyete geçmiştir.¹⁰⁹

101 BBC, "Colombia in new peace talks with leftist ELN rebels", <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-63711842>, erişim 16.05.2024.

102 El País, "El ELN anuncia que abandona el secuestro con fines extorsivos", <https://elpais.com/america-colombia/2023-12-17/el-eln-anuncia-que-abandona-el-secuestro-con-fines-extorsivos.html>, erişim 23.06.2024.

103 Bunlardan en dikkat çekici olanı, Ekim 2023'te, Kolombiya Millî Futbol Takımı oyuncusu Luis Díaz'ın babası Luis Manuel Díaz'ın kaçırılmasıdır. Bu eylem, Kolombiya toplumu nezdinde büyük bir infial yaratmıştır. Bkz. Santiago Torrado, "Proceso de paz con el ELN: cese al fuego, secuestro, participación de la sociedad civil y las claves de los diálogos con el Gobierno de Gustavo Petro", *El País*, <https://elpais.com/america-colombia/2024-05-22/proceso-de-paz-con-el-eln-cese-al-fuego-secuestro-participacion-de-la-sociedad-civil-y-las-claves-de-los-dialogos-con-el-gobierno-de-gustavo-petro.html#>, erişim 05.06.2024.

104 El País, "El ELN regresa al secuestro con fines extorsivos", <https://elpais.com/america-colombia/2024-05-07/el-eln-regresa-al-secuestro-con-fines-extorsivos.html>, erişim 23.05.2024.

105 Torrado, Proceso de paz.

106 González, Descifrando al ELN, s. 64- 67.

107 Andrés F. A. González vd., *¿Por qué es tan difícil negociar con el ELN? Las consecuencias de un federalismo insurgente, 1964-2020*, CINEP, Bogotá, 2021.

108 Insight Crime, "Ejército de Liberación Nacional (ELN)", <https://insightcrime.org/es/noticias-crimen-organizado-colombia/eln-colombia/>, erişim 22.05.2024.

109 Age.

2017 itibariyle, ELN'nin Kolombiya'daki 32 eyaletten 23'ünde ve Venezuela'daki 24 eyaletten sekizinde aktif olduğu tahmin edilmektedir.¹¹⁰ 2021 itibariyle örgütün, 3.000'ü aktif militan olmak üzere 4.000 ila 5.000 üyesi olduğu düşünülmektedir.¹¹¹ ELN'nin sekiz büyük bölgesel ve 38 yerel cephesinin olduğu bilinmektedir. Büyük cepheleler;

1. *Manuel Pérez Martínez Kuzeydoğu Savaş Cephesi*, Venezuela'nın Norte de Santander bölgesinde ve Zulia eyaletinde;
2. *Kuzey Savaş Cephesi*, Kolombiya'daki La Guajira, Cesar, Magdalena ve Atlantico ile Venezuela'daki Zulia ve Táchira bölgelerinde;
3. *Manuel Vásquez Castaño Doğu Savaş Cephesi*, Venezuela'nın Arauca, Boyacá, Vichada ve Casanare bölgelerinde ve Apure, Táchira ve Amazonas eyaletlerinde;
4. *Jesús Darío Ramírez Castro Savaş Cephesi*, Antioquia Eyaleti'nde ve Bolívar'ın güneyinde;
5. *Omar Gómez Batı Savaş Cephesi*, Chocó ve Risaralda bölgelerinde;
6. *Carlos Alberto Troches Zuleta Güneybatı Savaş Cephesi*, Nariño ve Cauca bölgelerinde;
7. *Merkezî Savaş Cephesi*, Risarolda, Antioquia ve Tolima eyaletlerinde;
8. *Camilo Torres Restrepo Ulusal Kentsel Savaş Cephesi* ise Kolombiya'nın Medellín, Barranquilla, Bogotá ve Cali şehirlerinde aktiftir.¹¹²

Bahsedilen özerkleşme hâli, ELN'nin bugün süregiden parçalanmışlığını ve heterojenliğini ortaya çıkarmıştır. Federalist bir isyanın önünü açan yeni yapılanmanın ortaya çıkardığı “her yapı, kendi finansmanını ve kaynaklarını (insanlar, silahlar, üsler vb.) yönettiğinden ve kendi söylemini, kendi toplumsallaşma biçimlerini, kendi siyasi çalışma türünü geliştirdiğinden, örgütsel ve ekonomik merkezileşme sorunları” ELN'nin süregiden kurumsallaşma istikrarsızlığının ve çelişkili eylemlerini açıklamaktadır.¹¹³ Bir diğer kritik nokta, aslında, ELN'nin, 1978'den sonra kurulan cephelelerine, COCE tarafından “kendi ayakları üzerinde durmaları”¹¹⁴ ve “buldukları yerlerin kültürüne ve yapısına uyum sağlamaları” salık verilmiş olmasıdır. Sonuç olarak her cephe farklı toplulukların ve sınıfsal mücadelenin temsilcisine ve parçasına dönüşmüştür. Örneğin, ELN içinde bölgesel ve kapasitesi itibariyle en büyük cephe olan Doğu Cephesi'nin yerel cephelelerinden *Frente Domingo Laín* (Domingo Laín Cephesi) aktif olduğu bölgenin büyüklüğü ve kaynaklarının etkisiyle, 1980'lerden beri, örgüt içinde en çok eylem gerçekleştiren ve COCE'nin kararlarına en çok direnen grup ve yapı konumundadır.¹¹⁵ Ayrıca, örgütün yapısı ve cephelelerin özerkliği, tarihsel kırılma noktalarında COCE'nin, ELN'nin kapasitesini tam olarak algılayamaması ve irrasyonel hedefler koyması ve kararlar almasına da neden olmaktadır.¹¹⁶ Dolayısıyla,

110 Age.

111 CNN, “Qué es el ELN: ¿quién es su líder, cuántos miembros tiene y qué ha hecho en Colombia?”, <https://cnnespanol.cnn.com/2023/08/03/eln-quien-lider-miembros-colombia-orix/>, erişim 12.04.2024.

112 Verdad Abierta, “¿Cómo llega la guerrilla del Eln a la Mesa de Diálogos?”, <https://verdadabierta.com/como-llega-la-guerrilla-del-eln-a-la-mesa-de-dialogos/> erişim 16.05.2024; Insight Crime, Ejército de Liberación Nacional.

113 González, Descifrando al ELN, s. 70.

114 Bu ifade, cephenin bulunduğu bölgede militanların gelir elde edebilecekleri farklı faaliyetleri kapsamaktadır ve bazı cephelelerin kriminal aktivitelere bulaşmış olması bu şekilde açıklanabilir. Bkz. González, Descifrando al ELN, s.135.

115 Verdad Abierta, “Cómo llega la guerrilla”.

116 Bunun önemli bir örneği, ELN'nin 1990'dan sonra askerî yapısının yeterliğini tam olarak hesaplayamadan

Kolombiya'da merkezî hükümetler, FARC'tan daha farklı, amorf bir yapıyla müzakere yapmak durumunda kalmaktadır.

ELN'nin kuruluşundan bu yana, en büyük gelir kaynakları; fidye karşılığında insan kaçırma ve petrol şirketlerinden tehdit karşılığı aldığı haraçlar olmuştur.¹¹⁷ Örgüt, teorik olarak on yıllardır, başta *coca* yetiştirme ve işleme olmak üzere uyuşturucu madde trafiğiyle arasına ilişki koymuş veya kontrol ettiği bölgelerde elde edilen miktarlara bağlı olarak sınırlı bir vergi toplamıştır. Ancak, bu durum, 1980'lerden itibaren FARC'ın *coca* yetiştiriciliğinden sağladığı gelire büyümesi ve bu yıllarda ortaya çıkan paramiliter grupların yayılması karşısında değişmiş ve COCE, kontrol edilen bölgelerde *coca* yetiştiriciliği ve uyuşturucu madde taşınmasından gelir elde edilmesine izin vermiştir.¹¹⁸ ELN, kendisini terör örgütü olarak listeleyen ABD yönetimleri tarafından uyuşturucu trafiği yapan kriminal bir oluşum olarak lanse edilmektedir.¹¹⁹ Ayrıca, ELN'nin sınır ötesi kaçakçılık, kaçak madencilik ve petrol satışından ciddi gelir elde ettiği ileri sürülmektedir.¹²⁰ Tüm bunlara ek olarak, Kolombiya'da iç savaş sırasında aktörlerin hayatta kalma stratejilerinden birine dönüşen, zorla devşirilen kız ve erkek çocuklarının, 2006 ve 2015 arasındaki mağduriyetlerinin tahminen yüzde sekiz ila 14'ünden (tahminen 1.300 kişi) ELN sorumludur.¹²¹

Nitekim, buraya dek sunulan analiz itibarıyla Kolombiya'da barışın tesisine ve kalıcılığına yönelik olarak belirtilmesi gereken ilk önemli konu; ELN'nin, FARC'tan daha farklı bir örgüt olduğu ve kesinlikle daha kapsamlı bir müzakere süreci ve planlaması gerektirdiği gerçeğidir. Bu noktada, ELN'nin, FARC'ın gelişimi ve hükümetle yaptığı müzakere deneyimi öğretici unsurlar sağlamaktadır. Bunlar:

1. FARC, kuruluşundan itibaren PCCo'yla birlikte hareket etmiş ve *campesino* toplulukların haklarını savunan ve desteğini alan bir oluşum olarak kalmıştır. ELN ise daha heterojen sol ideolojik doktrinler ve hatta Katolik kurtuluş teolojisini kapsayan fikirler ve gruplarla birlikte hareket etmiştir ve bu fikrinsel parçalanmışlık hâli sürmektedir.¹²² Nitekim, ELN, tabanla bütünleşemeyen ve "gerillanın hiçbir partinin silahlı kolu olamayacağını savunan" bir örgüt olagelmıştır.¹²³ Dolayısıyla, ELN'nin talepleri, FARC'tan daha geniş, daha fazla sayıda toplumsal sınıfı ve topluluğu gözetken bir seviyeye ulaşacak, hatta bazen tutarsız biçimde seyredecektir.
2. Yine, FARC'tan farklı olarak, ELN'nin federal yapılanması, cephelere özerklik sağlamak ve bazı cephele, merkezin kararlarına direnmekte veya uymamaktadır.

operasyonlarının ölçeğini artırması ve görünürde elde ettiği başarıların maliyetinin -çok fazla sayıda militan kaybetmesi gibi- daha fazla olduğunu anlamasında görülmektedir. Bkz. González, Descifrando al ELN, s. 99.

117 Santiago Torrado, "Secuestro en Colombia, el regreso del gran trauma nacional", *El País*, <https://elpais.com/america-colombia/2023-11-14/secuestro-en-colombia-el-regreso-del-gran-trauma-nacional.html#?rel=mas>, erişim 19.05.2024.

118 Beltrán, Estrategia de internacionalización, s. 150; Idler, Borderland Battles, s. 10; González, Descifrando al ELN, s. 75, 105, 134.

119 BBC, "US offers \$5m-reward for Colombian ELN rebel leader", <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-54235997>, erişim 20.05.2024.

120 Insight Crime, Ejército de Liberación Nacional.

121 CNMH, Las Guerrillas, s. 152; El Espectador, "Los datos que demuestran que el ELN sí ha reclutado menores de edad en sus filas", <https://www.elespectador.com/colombia-20/conflicto/reclutamiento-de-ninos-en-eln-serian-1391-casos-que-dijeron-antonio-garcia-y-otty-patino/>, erişim 20.06.2024.

122 Camilo Alzate González, "¿Por qué es diferente negociar con el Eln que con las Farc?", *El Espectador*, <https://www.elespectador.com/colombia-20/paz-y-memoria/proceso-de-paz-con-el-eln-por-que-es-diferente-al-de-las-farc/>, erişim 22.05.2024.

123 Medina, ELN, s. 120-128.

Ayrıca, ELN'nin Venezuela'daki yapılanması neredeyse tamamen farklı bir örgüte dönüşmüş hâldedir. Hepsi birlikte ele alındığında, ELN'yle uzlaşılsa bile, bazı cephelerin bu karara uymaması ihtimali kuvvetlenmektedir. 2019'da COCE Santos hükümetiyle müzakereleri sürdürürken, Doğu Cephesi'nin Bogotá'da polis okuluna düzenlediği saldırı, bu ihtimale yönelik bir fikir sağlamaktadır. Nitekim, 2024'te, Nariño Eyaleti'nde Güneybatı Savaş Cephesi'ne bağlı, silah ve militan gücü yüksek olarak bilinen *Frente Comuneros del Sur* (Güney Halk Cephesi)'un komutanı Gabriel Yépez Mejía, COCE'nin kararlarını ve barış müzakerelerini tanımayacaklarını açıklamıştır. Bunun üzerine, Devlet Başkanı Petro, “farklı cephelerle ayrı müzakere” yönünde açıklamalar yapmış ve COCE'nin müzakere masasından kalkma tehdidiyle karşı karşıya kalmıştır.¹²⁴

3. İlk iki unsurla bağlantılı biçimde, 2016'da hükümetle FARC arasında barış anlaşmaları imzalandıktan sonra 1.500-2.000 civarında FARC üyesinin silah bırakmadığı ve farklı isimlerle silahlı mücadeleyi sürdürdüğü¹²⁵ veya kriminal örgütlere katıldığı tecrübe edilmiştir.¹²⁶ Buna ek olarak, 2016 ila 2022 arasında silah bırakan 355 FARC militanının suikast sonucu öldürülmesinin,¹²⁷ ELN militanları arasında silah bırakmaya yönelik motivasyonu azaltacağı söylenebilir. Duque hükümeti sırasında barış anlaşmalarının uygulanmaması ve silah bırakan militanların, topluma ve sivil hayata adaptasyonuna yönelik programlardaki yetersizlikler ve dışlanma tecrübeleri,¹²⁸ yine, ELN militanlarına negatif anlamda motivasyon sağlayabilir.
4. Kolombiya toplumu nezdinde, FARC ve ELN'nin en çok tepki gören ve travma yaratan eylemleri arasında insan kaçırma gelmektedir. 1990 ve 2018 arasında, ülkede 50.000 ila 80.000 kişinin kaçırıldığı ve bunların, yüzde 40'ının FARC, yüzde 19'unun ELN tarafından gerçekleştirildiği düşünülmektedir. Çalışmada değinildiği üzere, ELN ve hükümetler arasındaki müzakereler, birçok kez, insan kaçırmaların sürmesi nedeniyle kesilmiştir. 2023'te ELN'nin aralarında milli futbolcu Luis Díaz'ın babasının olduğu birçok kişiyi fidye karşılığında kaçırmaları ve bu eylemleri, kaynak ihtiyacı gerekçesiyle meşrulaştırmaya çalışan açıklamaları,¹²⁹ örgütün, toplum nezdinde destek ve kabul görmesinin önündeki en önemli engellerdir. Hatırlanacağı üzere, Santos hükümetiyle FARC arasında imzalanan barış anlaşmaları, 2016'da yapılan referandumda reddedilmiştir. ELN'nin imajının, FARC'la kıyaslandığında daha olumsuz olması, ELN'yle varılacak uzlaşıdan sonra üzerinde çalışılması gereken konulardan biridir.

124 El País, “Los negociadores del Gobierno le piden a Petro que evite el cisma con el ELN que hunde la negociación”, <https://elpais.com/america-colombia/2024-04-27/los-negociadores-del-gobierno-le-piden-a-petro-que-evite-un-cisma-con-el-eln-que-hunda-la-negociacion.html#?rel=mas>, erişim 05.06.2024.

125 BBC, “Colombian government and dissident rebels agree to ceasefire”, <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-66861726>, erişim 28.05.2024.

126 CNN, “Más del 95% de exguerrilleros de las FARC que se desmovilizaron continúan acogidos a los acuerdos de paz, dice la ONU”, <https://cnnespanol.cnn.com/2022/01/12/exguerrilleros-desmovilizaron-continuan-acogidos-al-acuerdo-paz-colombia-onu-orix/>, erişim 30.04.2024.

127 DW, “ONU: 355 exguerrilleros FARC asesinados tras firma de paz”, <https://www.dw.com/es/onu-355-exguerrilleros-farc-asesinados-tras-firma-de-paz-en-colombia/a-64316052>, erişim 22.05.2024.

128 El País, “La violencia expulsa a cientos de familias de exguerrilleros de las FARC”, <https://elpais.com/america-colombia/2023-07-04/la-violencia-expulsa-a-cientos-de-familias-de-exguerrilleros-de-las-farc-de-sus-hogares-en-areas-de-proteccion.html>, erişim 17.05.2024.

129 Torrado, Proceso de paz.

5. Son olarak, ELN’nin, toplumun geniş kesimleri tarafından salt “terör örgütü” olarak görülmesinin yanında, Kolombiya’da devletin kendi kapasitesinin de güvenilirliği sorgulanır durumdadır.¹³⁰ Toplumun kutuplaşmış yapısına ek olarak, devamlı yükselen ve iktidara gelen milliyetçi siyaset ve siyasetin önemli bir gündemi olan iç savaşın mağdurları olan mevcut ve eski askerler ve bu kişilerin ailelerinin durumu,¹³¹ ELN’yle yapılacak barışı ve sürdürülebilirliğini zorlaştıracaktır.

Değinen bu olumsuzluklara rağmen, Petro hükümetinin kararlılığı, seçim kampanyası sürecinde bile “mutlak barış” kampanyası yürütmesi ve başkanlığı kazanması ve ayrıca, daha önceki müzakerelerden ders çıkararak, ELN’nin varlığını sürdürdüğü Venezuela’yı hesaba katarak Maduro hükümetiyle güçlü ilişkiler kurmak için gayret göstermesi, Kolombiya’da barışın tesisine ve sürdürülebilirliğine dair önemli unsurlar olarak ön plana çıkmaktadır.¹³² ELN açısından bakıldığında ise; örgütün, her ne kadar “mücadelenin kendisini asıl amaç” olarak gören ilk kuşak kadroların tamamı ayrılmış olsa da¹³³ 60 yıldır sürdürdüğü silahlı mücadelenin iktidarı kazanmak için yeterli olmadığını görmesi, neo-paramiliter grupların ELN’nin kaynaklarını ve kontrol ettiği bölgeleri güçlü biçimde tehdit etmesi¹³⁴ ve toplum nezdindeki itibarının, özellikle 2000’lerin başından itibaren kriminal bir örgüte endekslenmesi¹³⁵ gibi unsurlar son tahlilde ELN’nin barış için gerekli adımları atmasını sağlamıştır ve örgütün silah bırakması için motivasyon sağlayan unsurlardır. Nitekim, Kolombiya’da 2024’teki siyasi-sosyolojik konfigürasyon itibarıyla, kısa vadede olmasa bile birkaç yıl içinde ELN’nin, en azından merkezî komuta kademesinde silah bırakması ve barışın sağlanması ve sürdürülmesi açısından önemli bir aşama kaydedilmesinin mümkün olduğu söylenebilir.

Sonuç

Bu çalışmada, ELN’nin, Kolombiya’daki diğer gerilla örgütlerinden farklılıklarının bu ülkede barış süreçlerini etkileyip etkilemeyeceği araştırma sorusuna yanıt aranmıştır. Bununla bağlantılı olarak, çalışma, Kolombiya’daki en büyük gerilla örgütü olan ve 2016’da merkezî hükümetle barış anlaşmaları imzalayan FARC örneğini göz önünde bulundurmuş ve “ELN’yi, FARC’tan ayıran temel yapısal ve doktrinsel özellikleri nelerdir?” ve “ELN’nin diğer gerilla örgütlerinden farklılıkları, Kolombiya’da barış sürecini nasıl etkileyecektir?” sorularını formüle etmiş ve bunlara yanıt aramıştır.

Ortaya konulan araştırma soruları ekseninde, çalışmada, ELN’nin diğer örgütlerden farklarının ve geleceğe dair muhtemel barış tesisi senaryolarının, ancak, ELN’nin tarihsel gelişimi ve eylemleri analiz edilerek anlaşılabilceği öngörülmüştür. Bu bağlamda, çalışmada, tarihsel-yorumlayıcı bir perspektif benimsenmiştir. Bu çalışmanın sunduğu en önemli sonuç; ELN’nin, 2016’da Kolombiya’da merkezî devletle barış imzalayan FARC’tan daha farklı ve heterojen yapıda olduğudur. Çalışmanın birinci ve ikinci bölümleri, ELN’nin

130 Burnyeat, Peace Pedagogy.

131 Ulf Thoene, Roberto García Alonso ve Camila Andrea Bernal, “Memory and Trauma: Soldier Victims in the Colombian Armed Conflict”, *SAGE Open*, 10: 3, 2020.

132 BBC, “Cómo es y qué busca el ELN, la guerrilla de Colombia que ahora negocia la paz con el gobierno de Petro”, <https://www.bbc.com/mundo/noticias-america-latina-63709744>, erişim 29.05.2024.

133 Alzate González, Por qué es diferente.

134 BBC, “Colombia: quiénes son y cuánto poder tienen los grupos que se resisten a la paz”, <https://www.bbc.com/mundo/noticias-america-latina-58757536>, erişim 14.05.2024.

135 David Aponte, “Terminando el conflicto violento con el ELN: de la necesidad de finalizarlo más allá del recurso a las armas”, Andrés Vargas R. vd. (ed.), *No Estamos Condenados a la Guerra: Hacia una Estrategia de Cierre del Conflicto con el ELN*, CERAC, Bogotá, 2011, s. 83.

kurulduğu andan itibaren haklarını savunduğunu iddia ettiği ne kırsaldaki ne de kentli topluluklarla angaje olabildiğini göstermiştir. Buna ek ve ilişkili biçimde, ELN, kendini finanse edebilmek için dönemsel olarak başta fidye karşılığı insan kaçırma ve haraç kesme, sonrasında uyuşturucu trafiği gibi kriminal eylemlerle büyümüş ve varlığını sürdürebilmiştir. Bu durumun, örgütün, Kolombiya toplumu nezdinde benimsenmesini, en azından FARC örneği göz önünde bulundurulursa, daha zor hâle getirdiği net biçimde görülmektedir. Nitekim, 2016'da FARC ile yapılan barış anlaşmalarının reddedilmesindeki en önemli gerekçenin FARC'ın toplum nezdindeki olumsuz imajı olduğunu ortaya koyan birçok çalışma¹³⁶ göz önünde bulundurularak, ELN'nin nispeten daha da olumsuz olumsuz imajının, Kolombiya'da barışın tesisi ve sürdürülebilirliği açısından bakıldığında, kısa ve orta vadede son derece zorlayıcı unsurlar olduğu ortaya çıkmaktadır.

Öte yandan, ELN'nin, 1980'lerin başlarından itibaren Kolombiya'da barışın sağlanmasına yönelik girişimlere ne yabancı kalması ne de yalnızca 1990'ların başlarına kadar doğrudan katılımcı olması, örgütün, barışa yönelik politikalarının, daha çok sahip olduğu finansal kaynakların devamlılığı ve askerî kapasitesiyle orantılı olarak şekillendiğini göstermektedir. Nitekim, ELN, geçmişte ve günümüzde de eylemlerini arttırdığı -bilhassa 1990'ların ortalarından sonra- dönemlerde müzakerelerden kaçınmış veya ikircikli bir tutum sergilemiştir. Çalışmanın üçüncü kısmında analiz edildiği üzere, ELN'nin “federal yapılanması”, yani, cephelerin özerk politikalar belirlemesi ve eylemler gerçekleştirmesi, yine, Kolombiya'da barışın tesisi ve sürdürülebilirliği açısından ciddi birer sorun olarak belirmektedir. ELN'nin merkez komutası müzakereleri sürdürürken bazı cepheler terör eylemleri gerçekleştirmektedir. Bu durum, 2016'daki barış anlaşmalarından sonra FARC'ın silah bırakmasından sonra beliren kompozisyonun desteklediği ve birçok çalışmanın dikkat çektiği üzere¹³⁷, ELN silah bırakma kararı olsa bile, hatırı sayılır sayıda militanın çatışmaları sürdüreceği veya başka kriminal örgütlere katılacağı tezini desteklemektedir. Son olarak, bu olumsuzluklara rağmen, 2022'de göreve gelen Petro hükümetinin barışı tesise yönelik kararlılığı ve Kolombiya'da daha önce tecrübe edilen barış tesisi girişimleri, ELN ile sürdürülen müzakerelerin olumlu ilerlemesi ihtimalini güçlendiren etkenlerdir.

Kolombiya'da barışın tesisi ve sürdürülebilirliği hâlihazırda akademik çalışmalara konu olmayı sürdürmektedir. ELN örneği ise gelecekte daha çok çalışılması gereken bir konu olarak ön plana çıkmaktadır. Bu çalışma, 60 yıldan uzun bir tarihsel dönemi irdelemesi açısından sınırlı kalmakta ve ancak, giriş niteliğinde bir analiz sunmaktadır. Bu noktada, Kolombiya'da barışın tesisine ve ELN örneğine doğrudan odaklanacak daha fazla çalışmaya ihtiyaç bulunmaktadır. Bu çalışma, ELN'nin Kolombiya'daki diğer gerilla örgütlerinden farklılıklarının barış süreçlerini olumsuz yönde etkileyeceğini net biçimde ortaya koymaktadır. Bu minvalde, bu çalışma, çatışma çözümü ve barış tesisi çalışmalarına ve Türkiye'de ve çatışma hâlinin sürdüğü dünyadaki başka bölgelerde politika yapıcılara katkı sağlamaktadır. Bu doğrultuda, başta ELN olmak üzere diğer çatışan aktörlerin yapılarının ve

136 Juana Acosta-López ve Juanita Goebertus, “The Colombian Plebiscite and Its Relevance for Peacebuilding”, Juana Acosta-López vd. (ed.), *Aprendiendo de la Transición: Lecciones y Desafíos del Modelo de Justicia Transicional en Colombia*, Universidad de La Sabana, Bogotá, 2021, s. 183-204; International Crisis Group, “Reassembling Colombia's Rejected Peace Deal”, <https://www.crisisgroup.org/latin-america-caribbean/andes/colombia/reassembling-colombia-s-rejected-peace-deal>, erişim 26.09.2024.

137 Juan Pappier, “Does the FARC still exist? Challenges in Assessing Colombia's 'Post Conflict' under International Humanitarian Law”, *Human Rights Watch*, <https://www.hrw.org/news/2020/10/22/does-farc-still-exist-challenges-assessing-colombias-post-conflict-under>, erişim tarihi 25.09.2024; César Niño ve Alberto Castillo, “La transformación de la seguridad en Colombia tras el Acuerdo de Paz con las FARC-EP”, *Opera*, 30, 2021, s. 79-98.

mümkün olduğu kadar bölgesel ölçekteki etkilerinin incelenmesi, bu çalışmanın daha sonra yapılacak çalışmalara birincil önerisi olarak belirlemektedir.

Çatışma Beyanı:

Araştırmamanın yazarı olarak herhangi bir çıkar çatışma beyanım bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

Basılı Eserler

- ACOSTA-LÓPEZ Juana ve GOEBERTUS Juanita (2021). “The Colombian Plebiscite and Its Relevance for Peacebuilding”, Juana Acosta-López vd. (ed.), *Aprendiendo de la Transición: Lecciones y Desafíos del Modelo de Justicia Transicional en Colombia*, Universidad de La Sabana, Bogotá, 183-204.
- AGUILERA PEÑA Mario (2003). “La memoria y los héroes guerrilleros”, *Análisis Político*, 49, 3-27.
- AĞKAYA, Onur (2021). “Kolombiya: İki Yüzyıla Yayılan Çatışma ve Çözüm Süreci”, Görkem Tanrıverdi Şeyşane (ed.), *Silahlı Çatışmaların Çözümü Mümkün mü? Dünyadan Örneklerle Barış Süreçleri*, Siyasal Kitabevi, Ankara, 163-192.
- APONTE David (2011). “Terminando el conflicto violento con el ELN: de la necesidad de finalizarlo más allá del recurso a las armas”, Andrés Vargas R. vd. (ed.), *No Estamos Condenados a la Guerra: Hacia una Estrategia de Cierre del Conflicto con el ELN*, CERAC, Bogotá, 33-110.
- ARSLAN Emin (2021). Terörle Mücadele Bağlamında Barış Anlaşması ve Askeri Güç Kullanımı Çözümleri Analizi: FARC-LTTE Örnekleri, *Yüksek Lisans Tezi*, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Gaziantep.
- ÁVILA Ariel (2019). *Detrás de la Guerra en Colombia*, Planeta, Bogotá.
- AZZELLINI Dario (2009). “Ejército de Liberación Nacional, Colombia”, Immanuel Ness, vd. (ed.), *International Encyclopedia of Revolution and Protest: 1500 to the Present, Vol 1*, Blackwell Publishing, Singapur, 1081-1084.
- BAYSAL Başar (2022). “Kolombiya-FARC Barış Görüşmelerinde Katılımcılığın Rolü: Kadınlar, Kurbanlar ve Ordu”, *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 18: 41, 109-135.
- BAYSAL Başar ve SEZEK E. Nur (2022). “Kolombiya-FARC Barış Sürecinin Uygulanması: Sorunlar ve Riskler”, *Türkiye Siyaset Bilimi Dergisi*, 5: 1, 35-48.
- BELTRÁN María C. (2018). “Estrategia de internacionalización del Ejército de Liberación Nacional (ELN) y seguridad fronteriza”, *Opera*, 23, 139-162.
- BURNYEAT Gwen (2019). “Peace Pedagogy and Interpretative Frameworks of Distrust: State-Society Relations in the Colombian Peace Process”, *Bulletin of Latin American Research*, 39: 1, 37-52.
- CNMH (Centro Nacional de Memoria Histórica) (2013). *¡Basta Ya! Colombia: Memorias de Guerra y Dignidad*, Imprenta Nacional de Colombia, Bogotá.
- CNMH (Centro Nacional de Memoria Histórica) (2014). *Guerilla y Población Civil: Trayectoria de las FARC, 1949-2013*, Imprenta Nacional de Colombia, Bogotá.
- CNMH (Centro Nacional de Memoria Histórica) (2017). *Una guerra sin edad: Informe nacional de reclutamiento y utilización de niños, niñas y adolescentes en el conflicto armado colombiano*, Imprenta Nacional de Colombia, Bogotá.
- ÇALIŞIR Hakan (2019). Kolombiya-Farc Barış Süreci: Bir Çatışma Analizi, *Yüksek Lisans Tezi*, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- ÇINAR Sertan ve GÜNLÜ Ramazan (2019). “Kolombiya’da Barış Anlaşması ve Askerileşme”, *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 4:2, 289-301.
- EVANS Ellis (2021). “El fortalecimiento de las actividades del ELN (Ejército de Liberación Nacional) en Colombia y Venezuela”, *Revista Fuerza Aérea-Eua*, 20:2, 24-45.
- GONZÁLEZ Andrés F. A. (2021). “Descifrando al ELN: Un federalismo insurgente, génesis y desarrollo de sus constreñimientos organizacionales, 1964-2020”, Andrés F. A. González ve Fernán E. González González (ed.), *¿Por qué es tan difícil negociar con el ELN? Las consecuencias de un federalismo insurgente, 1964-2020*, CINEP, Bogotá, 55-196.

- GONZÁLEZ Andrés F. A. vd. (2021). *¿Por qué es tan difícil negociar con el ELN? Las consecuencias de un federalismo insurgente, 1964-2020*, CINEP, Bogotá.
- GUTIÉRREZ SANÍN Francisco (2010). “¿Estados fallidos o conceptos fallidos? La clasificación de las fallas estatales y sus problemas”, *Revista de Estudios Sociales*, 37, 87-104.
- HERRERA CALDERÓN Fernando (2021). *Twentieth Century Guerrilla Movements in Latin America: A Primary Source History*, Routledge, New York.
- IDLER Annette (2019). *Borderland Battles: Violence, Crime, and Governance at the Edges of Colombia's War*, Oxford University Press, New York.
- KAYA Emrah (2022). Terörle mücadelede müzakere yöntemi: ETA-FARC-LTTE-PKK, *Doktora Tezi*, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- KLINE Harvey F. (2020). *Between the Sword and the Wall: The Santos Peace Negotiations with the Revolutionary Armed Forces of Colombia*, University of Alabama Press, Alabama.
- LEE III, Rensselaer W. ve THOUMI Francisco E. (1999). “The Political-Criminal Nexus in Colombia”, *Trends in Organized Crime*, 5, 59-84.
- LÜNING Hildegard (2016). *Camilo Torres Restrepo: Sacerdocio y Política* (Çev. Jorge Aurelio Díaz), Universidad Nacional de Colombia, Bogotá.
- MEDINA Carlos (2008). ELN-Ejército de Liberación Nacional: Notas para una Historia de las Ideas Políticas: 1958-2007, *Doktora Tezi*, Universidad Nacional de Colombia, Bogotá.
- NIÑO César ve CASTILLO Alberto (2021). “La transformación de la seguridad en Colombia tras el Acuerdo de Paz con las FARC-EP”, *Opera*, 30, 79-98.
- OSPINA Hernando C. (2018). *El Terrorismo de Estado en Colombia*, Fundación Editorial el Perro y la Rana, Caracas.
- PALACIOS Marco (2007). *Between Legitimacy and Violence: A History of Colombia, 1875-2002*, Duke University Press, Durham.
- PAX CHRISTI HOLLANDA (2002). *La industria del secuestro en Colombia. ¿Un negocio que nos concierne?* Drukkerij Moretus B.V., Utrecht.
- PÉREZ DE ARMIÑO Karlos (2023). “Introduction: EU Support for Peace in Colombia. Territorial Approach, Strengthening Civil Society and Human Rights”, Karlos Pérez de Armiño (ed.), *European Union Support for Colombia's Peace Process: Civil Society, Human Rights and Territorial Peace*, Palgrave Macmillan, Cham, 1-47.
- PÉREZ SALAZAR Bernardo (2007). “El paramilitarismo en Cundinamarca y Bogotá”, Romero, Mauricio (ed.), *Parapolítica: La ruta de la expansión paramilitar y los acuerdos políticos*, CEREC, Bogotá, 59-107.
- PICAREALLA Lucia (2019). “Camilo Torres Restrepo: Political Struggle, Sociology and Praxis”, *Culture e Studi del Sociale*, 4:1, 63-76.
- SANTOS Juan Manuel (2019). *La Batalla por la Paz: El Largo Camino para Acabar el Conflicto con la Guerrilla más Antigua del Mundo*, Planeta, Bogotá.
- SEZEK E. Nur ve UYSAL OĞUZ Ceren (2021). “Bir Çatışmanın Analizi ve Müzakere Süreci: Kolombiya'da FARC Örneği”, *Barış Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi*, 9:1, 185-211.
- THOENE Ulf, ALONSO Roberto García ve BERNAL Camila Andrea Blanco (2020). “Memory and Trauma: Soldier Victims in the Colombian Armed Conflict”, *SAGE Open*, 10:3.
- TILLY Charles (1995). “Contentious Repertoires in Great Britain, 1758-1834”, Traugott, Mark (ed.), *Repertoires and Cycles of Collective Action*, Duke University Press, Durham, 25-42.
- TILLY Charles (2003). *The Politics of Collective Violence*, Cambridge University Press, Cambridge, 2003.
- UYSAL OĞUZ Ceren ve SEZEK E. Nur. (2021). “İç Çatışma Sonrası Kolombiya'da Barış İnşası Süreci”, *Gazi Akademik Bakış*, 15:29, 337-358.
- VILLAMIZAR Darío (2017). *Las Guerrillas en Colombia: Una Historia desde los Orígenes hasta los Confines*, Debate, Bogotá.
- VILLAMIZAR Darío (2020). “Colombia: 70 Years of Guerrilla Warfare”, Dirk Kruijt, Eduardo Rey Tristán ve Alberto Martín Álvarez (ed.), *Latin American Guerrilla Movements: Origins, Evolution, Outcomes*, Routledge, New York, 168-180.

İnternet Kaynakları

- ALZATE GONZÁLEZ Camilo (2022). “¿Por qué es diferente negociar con el Eln que con las Farc?, *El Espectador*”, <https://www.elespectador.com/colombia-20/paz-y-memoria/proceso-de-paz-con-el-eln-por-que-es-diferente-al-de-las-farc/>, erişim 22.05.2024.
- BBC (2017). “ELN peace talks: What are the challenges?”, <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-35929399>, erişim 19.05.2024.
- BBC (2017). “Odin Sanchez freed: Colombia’s ELN rebels release key hostage” <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-38846925>, erişim 19.05.2024.
- BBC (2019). “Carro bomba en Colombia: al menos 21 muertos y 68 heridos tras la explosión en la Escuela de Cadetes General Santander”, <https://www.bbc.com/mundo/noticias-america-latina-46910365>, erişim 17.05.2024.
- BBC (2019). “Atentado en Bogotá: el gobierno de Colombia identifica al presunto autor material del atentado con carro bomba que dejó al menos 21 muertos”, <https://www.bbc.com/mundo/noticias-america-latina-46911281>, erişim 17.05.2024.
- BBC (2020). “US offers \$5m-reward for Colombian ELN rebel leader”, <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-54235997>, erişim 20.05.2024.
- BBC (2021). “Colombia: quiénes son y cuánto poder tienen los grupos que se resisten a la paz”, <https://www.bbc.com/mundo/noticias-america-latina-58757536>, erişim 14.05.2024.
- BBC (2022). “Colombia in new peace talks with leftist ELN rebels”, <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-63711842>, erişim 16.05.2024.
- BBC (2022). “Cómo es y qué busca el ELN, la guerrilla de Colombia que ahora negocia la paz con el gobierno de Petro”, <https://www.bbc.com/mundo/noticias-america-latina-63709744>, erişim 29.05.2024.
- BBC (2023). “Colombian government and dissident rebels agree to ceasefire”, <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-66861726>, erişim 28.05.2024.
- Caracol (2019). “Aumento de violencia, secuestros y desplazamiento denuncia HRW en Colombia”, <https://caracol.com.co/2024/06/13/habra-seguridad-para-la-cop16-minambiente/> erişim 04.01.2022.
- CNN (2022). “La Colombia que deja Iván Duque: desafíos, fracasos y logros”, <https://cnnespanol.cnn.com/2022/08/06/colombia-deja-ivan-duque-violencia-desafios-logros-orix/> erişim 29.04.2024.
- CNN (2022). “Más del 95% de exguerrilleros de las FARC que se desmovilizaron continúan acogidos a los acuerdos de paz, dice la ONU”, <https://cnnespanol.cnn.com/2022/01/12/exguerrilleros-desmovilizaron-continuan-acogidos-al-acuerdo-paz-colombia-onu-orix/>, erişim 30.04.2024.
- CNN (2023). “Qué es el ELN: ¿quién es su líder, cuántos miembros tiene y qué ha hecho en Colombia?” <https://cnnespanol.cnn.com/2023/08/03/el-n-quien-lider-miembros-colombia-orix/>, erişim 12.04.2024.
- “Council Decision 2019/1341, 9.8.2019”, *Official Journal of the European Union*, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/HTML/?uri=CELEX:32019D1341&from=en>, erişim 08.06.2024.
- DNI (Director of National Intelligence) (2024). “NATIONAL LIBERATION ARMY (ELN)”, https://www.dni.gov/nctc/ftos/el_n_fto.html, erişim 04.06.2024.
- DW (2023). “ONU: 355 exguerrilleros FARC asesinados tras firma de paz”, <https://www.dw.com/es/onu-355-exguerrilleros-farc-asesinados-tras-firma-de-paz-en-colombia/a-64316052>, erişim 22.05.2024.
- El Espectador (2023). “Los datos que demuestran que el ELN sí ha reclutado menores de edad en sus filas”, <https://www.elespectador.com/colombia-20/conflicto/reclutamiento-de-ninos-en-eln-serian-1391-casos-que-dijeron-antonio-garcia-y-otty-patino/>, erişim 20.06.2024.
- El País (2023). “El ELN anuncia que abandona el secuestro con fines extorsivos”, <https://elpais.com/america-colombia/2023-12-17/el-eln-anuncia-que-abandona-el-secuestro-con-fines-extorsivos.html>, erişim 23.06.2024.
- El País (2023). “La violencia expulsa a cientos de familias de exguerrilleros de las FARC”, <https://elpais.com/america-colombia/2023-07-04/la-violencia-expulsa-a-cientos-de-familias-de-exguerrilleros-de-las-farc-de-sus-hogares-en-areas-de-proteccion.html>, erişim 17.05.2024.
- El País (2024). “El ELN regresa al secuestro con fines extorsivos”, <https://elpais.com/america-colombia/2024-05-07/el-eln-regresa-al-secuestro-con-fines-extorsivos.html>, erişim 23.05.2024.
- El País (2024). “Los negociadores del Gobierno le piden a Petro que evite el cisma con el ELN que hunde la negociación”, <https://elpais.com/america-colombia/2024-04-27/los-negociadores-del-gobierno-le-piden-a-petro-que-evite-un-cisma-con-el-eln-que-hunda-la-negociacion.html#?rel=mas>, erişim 05.06.2024.
- Insight Crime (2017). “Ejército de Liberación Nacional (ELN)”, <https://insightcrime.org/es/noticias-crimen->

- organizado-colombia/elN-colombia/, erişim 22.05.2024.
- International Crisis Group (2016). “Reassembling Colombia’s Rejected Peace Deal”, <https://www.crisisgroup.org/latin-america-caribbean/andes/colombia/reassembling-colombia-s-rejected-peace-deal>, erişim 26.09.2024.
- MOULY Cécile ve DELGADO Esperanza Hernández (2020). “Logros, desafíos y lecciones del proceso de paz entre el Gobierno colombiano y el Ejército de Liberación Nacional, 2010-2019”, https://www.researchgate.net/publication/341526208_Logros_desafios_y_lecciones_del_proceso_de_paz_entre_el_Gobierno_colombiano_y_el_Ejercito_de_Liberacion_Nacional_2010-2019 erişim 23.05.2024.
- PAPPIER Juan (2020). “Does the FARC still exist? Challenges in Assessing Colombia’s ‘Post Conflict’ under International Humanitarian Law”, *Human Rights Watch*, <https://www.hrw.org/news/2020/10/22/does-farc-still-exist-challenges-assessing-colombias-post-conflict-under>, erişim 25.09.2024.
- Public Safety Canada (2024). “Currently Listed Entities”, <https://www.publicsafety.gc.ca/cnt/ntnl-scrnt/cntr-trrrsm/lstd-ntts/crrnt-lstd-ntts-en.aspx> erişim 22.06.2024.
- TORRADO Santiago (2023). “Secuestro en Colombia, el regreso del gran trauma nacional”, *El País*, <https://elpais.com/america-colombia/2023-11-14/secuestro-en-colombia-el-regreso-del-gran-trauma-nacional.html#?rel=mas>, erişim 19.05.2024.
- TORRADO Santiago (2024). “Proceso de paz con el ELN: cese al fuego, secuestro, participación de la sociedad civil y las claves de los diálogos con el Gobierno de Gustavo Petro”, *El País*, <https://elpais.com/america-colombia/2024-05-22/proceso-de-paz-con-el-eln-cese-al-fuego-secuestro-participacion-de-la-sociedad-civil-y-las-claves-de-los-dialogos-con-el-gobierno-de-gustavo-petro.html#>, erişim 05.06.2024.
- Verdad Abierta (2016). “¿Cómo llega la guerrilla del Eln a la Mesa de Diálogos?”, <https://verdadabierta.com/como-llega-la-guerrilla-del-eln-a-la-mesa-de-dialogos/> erişim 16.05.2024.